

A wide, flat, muddy landscape with sparse, brownish vegetation and a distant horizon line. The ground is a mix of grey mud and small, clumpy plants. The horizon is low and shows some distant structures or trees under a pale sky.

KRIMP BIEDT RUIMTE

Ontwerplab Krimp, Dongeradeel (Friesland)

Inhoud

Inleiding	4	
	8	De dorpen van Dongeradeel
Krimp in Dongeradeel	10	
Holwerder buurtschappen	18	
	26	Feestweek: paardenrennen
	27	Kinderstreek
	28	Bloemenstraat
	30	Betaalbaar echte Friese woning
Hotel Holwerd	32	
	41	Holwerd aan Zee
	42	www.hotelholwerd.nl
	44	Wellness + Waad-Strun-Paad
Levensbestendig Lioessens	46	
	54	Nieuwe dubbele erven
	55	Bietencamping
	56	Zuivelfabriek
De uitvoeringsstrategie	58	
	68	Tuiniershuisje te huur
	69	Klussenbedrijf breidt uw huis uit
Hoe nu verder?	70	
Nota Lioessens	72	
Rondetafelgesprek Holwerd	80	

Inleiding

Nederland zal steeds meer te maken krijgen met demografische krimp. Aan de 'randen' van ons land is er al sprake van: een afnemend aantal inwoners en hier en daar zelfs een afnemend aantal huishoudens. Krimp is niet nieuw en op zichzelf ook geen probleem. Het gaat om de effecten (negatief én positief) die een afnemende en vergrijzende bevolking heeft op de kwaliteit van het bestaan en van de omgeving. En dan maakt het nogal wat uit of we spreken over traditionele 'goudkusten' en gebieden onder hoge economische druk, of over meer 'perifere gebieden' met minder economische perspectieven.

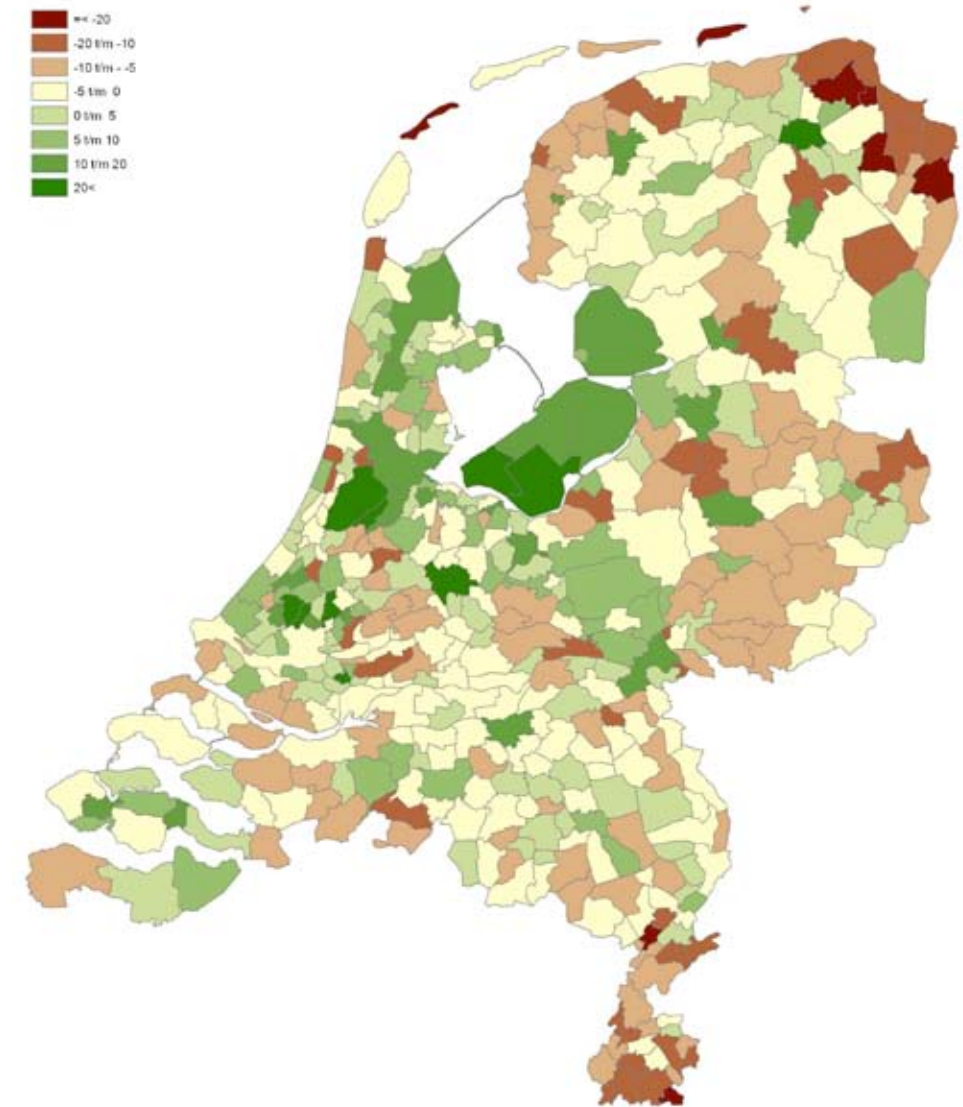

In delen van Zuid-Limburg, Zeeland, Friesland, Groningen en de Kop van Noord-Holland leidt een afnemend inwoneraantal tot daadwerkelijke leegstand, verschraling van het voorzieningenniveau (scholen, ziekenhuizen, winkels, etc.) en afnemende kwaliteit van de openbare ruimte. Veel krimp-discussies focussen zich (nog) op de omvang van het probleem, óf er wel een probleem is en of het tij niet te keren valt. Het gevaar daarvan is dat de discussie vooral gaat over wat er NIET is of wat MINDER wordt en dat het daarin blijft hangen. Maar een reële beweging ontstaat pas als er ook een echt perspectief is om naartoe te werken. Hoe kan tegen het decor van krimp toch kwaliteit en een goed leven worden bereikt? Hoe kunnen we voorkomen dat mensen vast komen te zitten in hun huis, of dat een straat, dorp of gemeente zodanig verpaupert dat de bewoners die wél willen blijven alsnog

vertrekken. Hoe kunnen we vrijkomende ruimte benutten om kwaliteit toe te voegen? Deze vragen schreeuwen om nieuwe perspectieven en strategieën.

De Bond van Nederlandse Architecten heeft in samenwerking met Stagg, Staro en Stawon, Aedes en KEI het project Ontwerplab Krimp gestart. Door middel van ontwerpend onderzoek worden door ontwerpers, architecten en stedenbouwers concrete (her)ontwikkelingsstrategieën aangedragen voor gebieden die nu en/of in de toekomst te maken krijgen met krimp. BNA vroeg daartoe Bureau PAU om samen met een team van zes architecten in een zogenaamd ontwerplab krimp aan de slag te gaan in het noordelijk kleigebied van Friesland, de gemeente Dongeradeel, en in te zoomen op de dorpen Holwerd en Lioessens. Deze publicatie is daarvan het resultaat.

Procentuele ontwikkeling van het aantal inwoners 2006-2025 (PEARL prognose 2008)

Dongeradeel - Wikipedia

http://nl.wikipedia.org/wiki/Dongeradeel

Meest bezocht - Aan de slag - Laatste nieuws - mail2web Live - Apple - Yahoo! - Google Maps - YouTube - Wikipedia - Nieuws - Populair

Niet aangemeld overlegpagina ip-adres bijdragen ip-adres aanmelden / registreren

artikel overieg bewerken geschiedenis

Dongeradeel

Dongeradeel (uitspraak^(info·uitleg)) (*Fries: *Dongeradiel** (uitspraak^(info·uitleg))) is een gemeente, in de provincie **Friesland** (**Nederland**), met 24.689 inwoners (per 30 november 2008, bron: CBS) en een oppervlakte van 266,9 km².

Dongeradeel is gelegen in het noordoosten van de provincie met als hoofdplaats Dokkum, de noordelijkste stad van de *Friese elf steden*.

Inhoud [verbergen]

- Ontstaan
 - 2.1 Stad en dorpen
 - 2.2 Buurtschappen
- Gemeentebestuur
 - 3.1 College van burgemeester en wethouders
- Openbaar vervoer
- Externe link

Gemeente Dongeradeel

Gemeente in Nederland

Situering

Hoofdplaats: Dokkum

Provincie: Friesland

Coördinaten: 53°33' NB 6°00' OL

Algemeen

Oppervlakte: 266,94 km²

- land: 167,27 km²
- water: 99,67 km²

Inwoners: 24.689 (148/km²) (30 november 2008)

CBS-code: 0058

Belangrijke verkeersaders: N356, N358, N361

Politiek

Burgemeester (lijst): Ton Baas,

Dongeradeel - Wikipedia

http://nl.wikipedia.org/wiki/Dongeradeel

Meest bezocht - Aan de slag - Laatste nieuws - mail2web Live - Apple - Yahoo! - Google Maps - YouTube - Wikipedia - Nieuws - Populair

Niet aangemeld overlegpagina ip-adres bijdragen ip-adres aanmelden / registreren

Fransais Frysk Bahasa Indonesia Italiano Basa Jawa Limburgs Bahasa Melayu Nedersaksisch Română Seeltersk Svenska Tiếng Việt Volapük

Nederlandse naam	Friese naam	Inwoners
Dokkum	<i>Dokkum</i>	13.010
Holwerd	<i>Holwert</i>	1620
Ternaard	<i>Ternaard</i>	1230
Anjum	<i>Eanjum</i>	910
Metslawier	<i>Mitselwier</i>	870
Oosternijkerk	<i>Easternijtsjerk</i>	840
Ee	<i>Ie</i>	780
Engwierum	<i>Ingwierrum</i>	420
Niawier	<i>Nijewier</i>	380
Lioessens	<i>Ljussens</i>	360
Wierum	<i>Wierum</i>	360
Nes	<i>Nes</i>	340
Hantum	<i>Hantum</i>	290
Paesens	<i>Peazens</i>	270
Brantgum	<i>Brantgum</i>	220
Moddergat	<i>Moddergat</i>	220
Raard	<i>Raard</i>	220
Oostrum	<i>Eastrum</i>	190
Morra	<i>Moarre</i>	180
Aalsum	<i>Ealsum</i>	160
Bornwird	<i>Boarnwert</i>	130
Hantumhuizen	<i>Hantumhuzen</i>	100
Foudgum	<i>Foudgum</i>	80
Hiaure	<i>De Lytse Jouwer</i>	80
Oostmahorn	<i>De Skâns</i>	80
Hantumerútburen	<i>Hantumerútbuorren</i>	70
Wetsens	<i>Wetsens</i>	70
Jouswier	<i>Jouswier</i>	50
Waaxens	<i>Waaksens</i>	40

CDA: 7

PvdA: 5

FNP: 4

ChristenUnie: 2

Algemeen Belang: 2

Dongeradeel: 2

VVD: 1

Overig

Postcode: 9101 - 9156

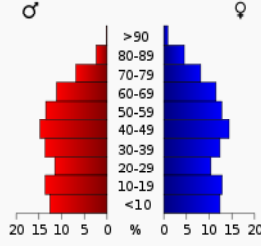
Netnummer: 0519

Gen. WOZ-waarde (2008): € 175.000

WW-uitkeringen (2007): 19 per 1000 inw.

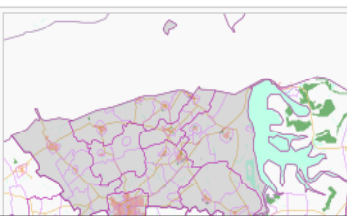
Autobezit (2007): 418 per 1000 inw.

Website: www.dongeradeel.nl

Dongeradeel

Nederland

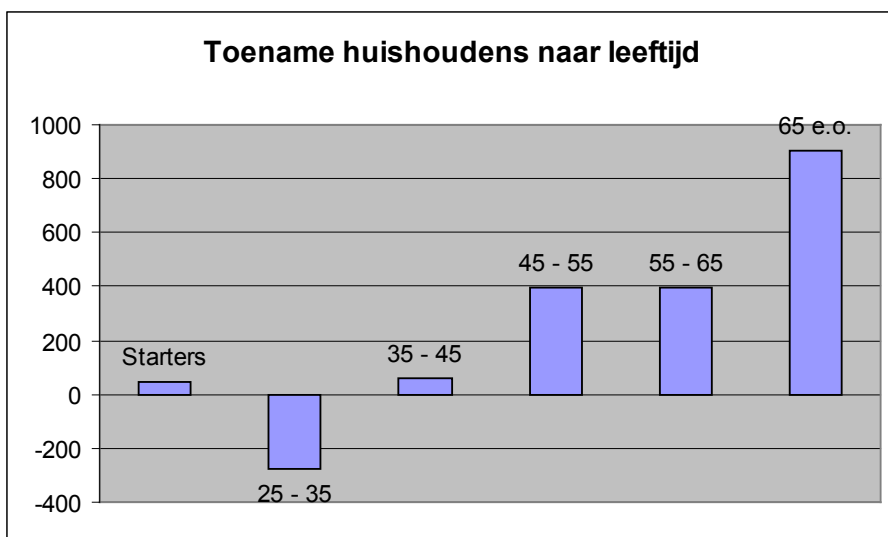
Krimp in Dongeradeel

Ooit behoorden de streken van het Friese zeekleigebied (waaronder Dongeradeel) tot de dichtst bevolkte van West-Europa. Vanaf hun terpen profiteerden de bewoners van de door de waddennatuur geschonken rijkdommen. Ze verbouwden gewassen en hielden vee op de vruchtbare, regelmatig met slib overspoelde kleigronden en benutten het uitgebreide waterstelsel van plassen, geulen en binnenzeeën voor rijke visvangsten en handel met volken uit omliggende streken. Er ontstond hier een bloeiende economie, waarin landbouw, handel en nijverheid en industrie elkaar aanvulden. Het Friese zeekleigebied oefende grote aantrekkingskracht uit op bewoners van minder herbergzame streken. Friesland en Dongeradeel zaten in de lift.

Te Koop
→ Marktplaats

Dat is allemaal wel anders geworden. Terwijl in delen van Nederland geklaagd wordt over de druk op de ruimte en plannenmakers tulpeneilanden in de zee willen opspuiten om volgende groeigolven van de bevolking op te vangen, blijft de groei in het Friese zeekleigebied achter. Sterker nog, het noorden van Friesland geldt met enkele andere regio's (o.a. Zuid-Limburg, Zeeland en Noord- en Oost-Groningen) sinds enkele jaren als één van de voorlopers in Nederland als krimpgebied. In de

gemeente Dongeradeel is de bevolking tussen 2002 en 2008 met ruim 1 procent afgenomen. De krimp doet zich vooral voor in de grotere dorpen van de gemeente. Een dorp als Holwerd heeft in de afgelopen jaren het bewonersaantal met 8 procent zien teruglopen. Naast deze bevolkingsterugloop is in Dongeradeel bovendien sprake van een 'vergrijzings-' en 'ontgroeningstendens' die sterker is dan de landelijke trend. De bevolkingspiramide in 2015 wordt als het ware van onderuit uitgehold.

Toename huishoudens in leeftijdsgroepen in de periode 2000-2015. Bron: CBS

Een optelsom van minder?

De oorzaken voor het krimpproces zijn velerlei en complex, maar voorop staan de economische ontwikkelingen en de concentratie van werkgelegenheid in stedelijke kernen. De economie mondialiseert en verstedelijkt. De centra van de economieën liggen in mondiale metropolen en stadsnetwerken, zoals de Randstad. Daar is de kans op werk het grootst, zijn de netwerken dichter en completer, de opleidingsmogelijkheden het grootst, de

voorzieningen maximaal, etc. Dat geldt op internationale schaal, maar hetzelfde proces zien we op nationaal en regionaal niveau. In die concurrentiestrijd verliezen de gebieden met de minste perspectieven op werk of opleiding het eerst. Daar vallen de noordelijke kleistreken onder, waaronder ook Dongeradeel. Maar hetzelfde principe gaat ook weer op lagere schaalniveaus op. In Dongeradeel herkennen we dit bijvoorbeeld aan de situatie van Dokkum. De 'krimpscores' voor Dongeradeel als geheel

worden gedrukt door de prestaties van regiostad Dokkum. In Dokkum is de bevolking tamelijk stabiel en neemt de werkgelegenheid zelfs toe. Maar voor de dorpen van Dongeradeel wijzen de cijfers nu al duidelijk op krimp.

Economie en werkgelegenheid zijn leidend, maar er zijn nog vele andere factoren aan te wijzen die de krimp veroorzaken of op z'n minst bespoedigen: concentratie en schaalvergroting van voorzieningen, concentratie van bedrijventerreinen, mobieler wordende bevolking, beleidsmatige keuzes om in kernen wel of juist niet te bouwen, etc. Krimp is in die zin een vergaarbak van processen die elkaar neigen te versterken. Als je niet uitkijkt, wordt het vanzelf een optelsom van minder en gaan de effecten zich bovendien ook meer en meer manifesteren in het alledaagse beeld. Er komen panden leeg te staan. Dit worden er steeds meer over steeds langere periodes. Sommige gaan verkrotten. Het onderhoud, ook van de openbare ruimte, wordt een steeds groter probleem voor de steeds kleinere gemeenschap. Een neerwaartse

spiraal dreigt zich af te tekenen...

Krimp uit de kramp

Krimp vraagt dus om een reactie. Maar welke? De natuurlijke reactie is: we willen toch groeien. Maar een simpele rekensom laat zien dat dat een strategie is die nooit overal kan werken. De soep wordt immers alleen maar dunner. En daarbij zal zo'n strategie, als het al succesvol is, ten koste gaan van het naburige dorp, de naburige stad, de naburige regio....

Dat betekent dat we op zoek moeten gaan naar structurele oplossingen voor negatieve effecten van een dalend bevolkingsaantal. Structureel betekent dat het niet gaat om cosmetica (een eenmalige opknapbeurt), maar om oplossingen die bijdragen aan het voorkomen, stabiliseren of keren van de negatieve spiraal.

Daarbij zal de aandacht ook gericht moeten worden op oorzaken van krimp die wel te beïnvloeden zijn. Dan gaat het om zaken als de kwaliteit van de woonomgeving, de

bereikbaarheid van voorzieningen, het verbeteren of op peil houden van bestedingsmogelijkheden. Juist in krimpgebieden moet uiterst zorgvuldig omgegaan worden met iedereen die er WEL wil werken, wonen en/of geld uitgeven. Dat is geen concurrentie of kannibalisme die ten koste gaat van andere gebieden of kernen, dat is gebruik maken van alle kwaliteiten en kansen die het gebied heeft maar die nog onvoldoende worden benut.

Krimpstrategieën

We hebben talloze ruimtelijke strategieën om groei ruimtelijk op te vangen, de positieve effecten te benutten en de negatieve tegen te gaan. Voor krimp moeten we daar nog aan beginnen. Voor het krimp-laboratorium Dongeradeel ontwikkelden we drie mogelijke strategieën: 2-1=3, Romsicht en Inhaken op investeringskansen.

Eén van de gevolgen van krimp is dat ruimtes, die eerst een functie hadden voor wonen, werken, verkeer, etc., vrij komen. Er ontstaan 'leegtes'.

'2-1=3' betekent dat we gaan schuiven met leegtes om te komen tot een nieuw, waardevoller geheel van leegtes en ruimten. Anders gezegd: we benutten vrijkomende ruimte om nieuwe kwaliteiten te introduceren en zo een gebied, dorp of buurt als geheel te versterken.

Minder ruimtedruk leidt er niet alleen toe dat er in het gebied per persoon meer fysieke ruimte beschikbaar komt. Minder ruimtedruk geeft ook kansen om mensen meer ontplooiingsruimte te bieden. De noodzaak om ruimtegebruik te regelen is minder. 'Romsicht' is Fries voor een ruime, wijde blik. In deze strategie wordt aan personen en partijen letterlijk en figuurlijk de ruimte geboden om eigen initiatieven te ontplooiën.

De wetten van onze economie zijn gebaseerd op groei. Dit geldt ook in de ruimtelijke ontwikkeling. Groei is het vliegwiel om ontwikkelingen op gang te brengen. De behoefte aan meer woningen, meer bedrijven, meer asfalt zijn vaak de drijvende (financiële) krachten

achter ontwikkelingen. In een krimpsituatie, waar het in kwantitatieve zin juist van alles wat minder wordt, is het des te belangrijk alternatieven voor dit ‘groeivliegwiel’ te vinden. Actuele ontwikkelingen en investeringskansen in de regio, zoals investeringen om Nederland aan te passen aan de stijgende zeespiegel of aan nieuwe vormen van energievoorziening, kunnen benut worden als vliegwiel bij het ruimtelijk aanpassen van krimpgebieden.

Behalve deze drie specifieke krimpstrategieën kan in krimpgebieden uiteraard ook nog gebruik worden gemaakt van ruimtelijke strategieën die zijn bedacht vanuit een context van ruimtelijke groei, maar ook prima zonder groei kunnen. Kijk bijvoorbeeld naar het streekplan van de Provincie Fryslân ‘Om de kwaliteit fan de Romte’. Eén van de belangrijkste strategische keuzes in dit plan is om de kenmerkende kwaliteiten van het Friese landschap te koesteren als kapitaalgoed van de provincie en drager te laten zijn van nieuwe ontwikkelingen. Het aansluiten bij de eigen ‘couleur locale’ is een inzet die zeker ook

voor krimpgebieden waarde heeft.

Krimpbeleid moet op elke niveau ontworpen worden. Wij onderscheiden voor onze studie drie schaalniveaus: de regio, de kern en het erf. De combinatie met de 4 strategieën leidt hier tot 12 ‘velden’. Om een antwoord op krimp te formuleren zal over een breed front actie en initiatief genomen moeten worden. In principe zouden daarmee dus alle velden gevuld kunnen worden met tal van ideeën c.q. ‘ingrediënten’.

Maar evenzeer van belang is de samenhang in de aanpak. Door strategieën en schaalniveaus te combineren hebben wij uit de enorme hoeveelheid potentiële combinatiemogelijkheden 3 ‘voorbeeldrecepten’ gedestilleerd. Deze zijn schematisch weergegeven in onderstaande tabel.

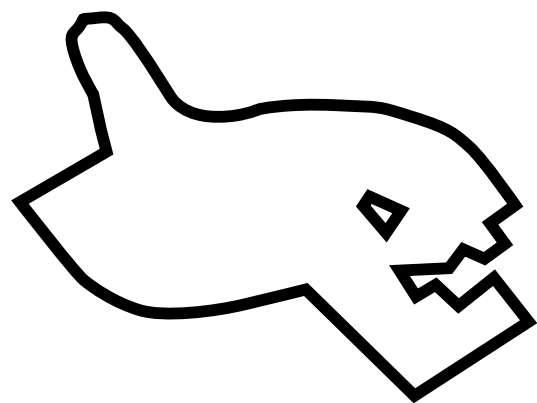
In het volgende deel presenteren wij de voorbeeldrecepten in woord en beeld.

Strategie	Regio	Kern	Erf
Couleur locale			
2 - 1 = 3			
Romsicht			
Inhaken op actuele trends			

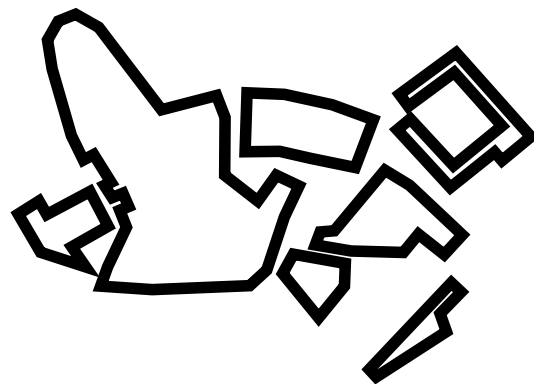
Voorbeeldrecept Holwerder buurtschappen

Holwerd geldt met 2000 inwoners als een middelgroot dorp in het Noordfrieese kleigebied. Net als in andere middelgrote dorpen wordt hier de krimp van de bevolking als eerste gevoeld. Voor een dorp als Holwerd geldt eigenlijk dat het te klein is voor het laken, te groot voor het servet. Wie voorzieningen wil, verhuist naar grotere kernen met een centrumfunctie, zoals Dokkum, Stiens of Hurdegaryp. Wie ze niet nodig heeft, zoekt rust en landelijkheid in kleinere dorpen en buurtschappen. Holwerd is ten opzichte van beide een minder logisch alternatief.

Het op peil houden of uitbouwen van voorzieningen betekent in de context van krimp dat we tegen de stroom in willen zwemmen. We zullen krimp niet alleen moeten accepteren, maar dit gegeven zien om te buigen in een kans. Holwerd moet niet toe willen groeien naar het tafellaken, maar zich richten op de kwaliteiten van het servet (of liever nog een fraaie verzameling daarvan). Aan Holwerd de uitdaging zich te bezinnen hoe het de kwaliteiten van de kleinere dorpen en buurtschappen kan binnenhalen. Als dat lukt, zou de rekensom van krimp voor Holwerd wel eens voordelig kunnen uitpakken: $2 - 1 = 3!$

Dit voorbeeldrecept richt zich op het slim schuiven met leegtes die ontstaan als gevolg van krimp. We herschikken Holwerd tot een nieuwe verzameling van ruimtes en leegtes. De ruimtes noemen we de nieuwe 'Holwerder buurtschappen', de leegtes gaan onderdeel uitmaken van het landschap waar de buurtschappen stuk voor stuk op worden aangehecht. Het beeld van Holwerd als middelgroot dorp wordt geleidelijk vervangen door het beeld van de 'Holwerder buurtschappen': overzichtelijke woonclusters, ieder buurtschap met eigen landschappelijke, stedenbouwkundige en sociale kwaliteiten.

Holwerd: van middelgroot dorp naar verzameling van clusters met eigen landschappelijke kwaliteiten.

De groene ruimten worden voornamelijk geprojecteerd op plekken waar nu kleine en verouderde (vnl. vroegnaoorlogse) woningen staan. Voor een deel betreft het huurwoningen die in een herstructureringsplan van woningcorporatie Dongeradeel gesloopt worden. Voor een ander deel gaat het hier om particulier bezit, waarvan een groot aantal woningen in de verkoop staat. Bij de particuliere woningen moet een afweging gemaakt worden tussen geleidelijke herstructurering, opkopen van lege woningen, en actief sturen. Investerings zijn in beide gevallen vereist, waarbij

Aandachtsgebieden voor herstructurering en de buurtschappen en open ruimten die kunnen ontstaan.

geanticipeerd moet worden op een positieve waardeontwikkeling van het resterende en nieuwe woningaanbod.

Op dit moment ligt midden in het dorp een terrein braak in afwachting van aantrekkende vraag naar woningen. Het voorstel is dit terrein niet te bebouwen maar de woningen op een andere plek te ontwikkelen wanneer daar vraag naar is. Wij stellen voor het vrijgekomen terrein op te hogen en openbaar toegankelijk te maken. Het terrein kan gaan fungeren als een centrale ontmoetingsterp, waar bewoners van

de Holwerder buurtschappen elkaar ontmoeten, terwijl ze vanuit de hoogte uitkijken over het omringende landschap met zijn buurtschappen. De terp is natuurlijk ook een uitgelezen locatie voor de organisatie van Holwerder evenementen. Siena is wereldberoemd om zijn ‘holle’ plein met de jaarlijkse paardenrennen, Holwerd krijgt in de nieuwe terp een ‘bolle’ tegenhanger.

Direct aan de provinciale weg Dokkum-Holwerd ligt de Professor Holwerdastraat. Hier vinden we woningen die lang te koop staan, maar ook woningen waar de bewoners zichtbaar plezier

hebben met hun woonplek. Het valt op dat een aantal bewoners in de straat zich erg uitleven op hun voortuinen. Waarom zetten we de positieve energie van deze bewoners niet in door ze uit te nodigen de straat ook buiten hun voortuinen vol te zetten met bloemen? Dit kan individueel of collectief door ze vrijkomende ruimte te leen te geven en/of de straat te transformeren tot een autoluw pad, waardoor voortuinen verdubbeld kunnen worden. Als geleidelijk woningen worden weggenomen uit de straat dan kan ook geleidelijk de straat steeds een beetje mooier worden.

Deze woningen zijn al gesloopt maar nog niet vervangen door nieuwbouw. Een mooie plek centraal in het dorp voor iedereen, wellicht met een terp en een evenement zoals de paardenrennen in Siena.

De straat staat ‘in de etalage’ voor passerende automobilisten op weg naar Ameland, net op het stukje waar ze eventjes 50km moeten rijden. Zij zien nu aan hun flank plotseling een steeds opener en vrolijker wordend stukje Holwerd. Als zij besluiten deze vrolijkheid eens van dichtbij te bekijken, dan stuiten zij op nog meer vrolijkheid. Kinderen vermaken zich in 3D-speeltuinen: vrijgekomen woningen die zijn omgevormd tot (veilige) kinderspeelwoningen. Per slot van rekening is niets zo avontuurlijk voor kinderen dan een speelomgeving die niet als speelomgeving bedoeld is! Andere leegstaande panden zijn omgevormd tot kunstobjecten.

Heel geleidelijk verandert de omgeving van de prof. Holwerdastraat in een vrolijk en groen landschap. Wie wil blijven, die blijft en doet mee aan het verbijzonderen van zijn of haar buurt.

de verf komen. De terp wordt weer wat hij ooit was: een imposant massief bebouwingscluster in het open landschap van de Friese kuststreken. De historische, dicht bebouwde terp en de nieuwe groene terp vormen een fraaie combinatie in de buurtschappenstructuur met talrijke functiemogelijkheden.

In dit recept bieden we niet alleen ruimte voor buurtschappen die ontstaan doordat bestaande bebouwing omsloten raakt door nieuwe

leegtes. Ook uitbreidingen van de bestaande bebouwingsvoorraad zijn in dit krimprecept wel degelijk mogelijk. Het gaat dan uiteraard om uitbreidingen in de vorm van buurtschappen. Met deze nieuwe uitbreidingslocaties kan gereageerd worden op veranderingen in de woonwensen, zoals zorgbehoevenden die zo lang mogelijk in eigen woning en dorp willen blijven wonen, of jonge Holwerder huishoudens die hun wooncarrière in het eigen dorp willen starten op een betaalbare kavel met

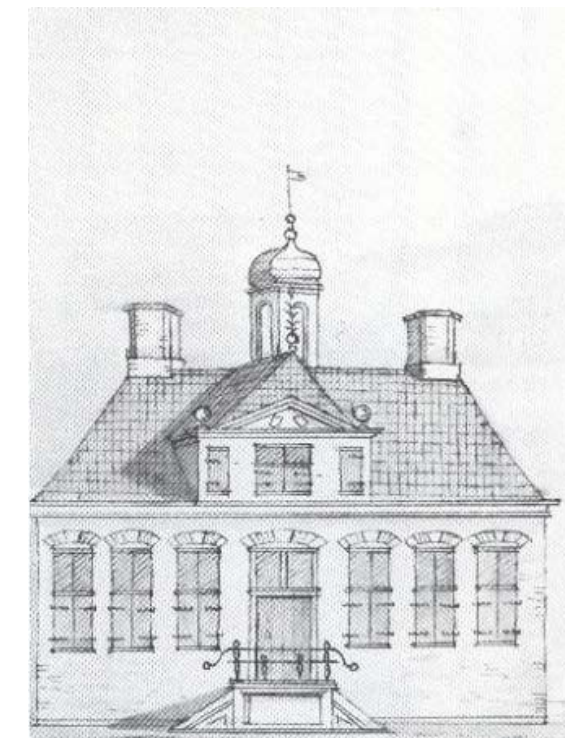
Een paar keer strategisch slopen en de terp wordt weer wat hij was: imposant in het open landschap.

groeimogelijkheden. Toegesneden ontwerpen kunnen ervoor zorgen dat iedere Holwerder geholpen kan worden aan een prachtig en betaalbaar huis. Holwerd heeft in overleg met de woningcorporatie een uitbreidingslocatie voorzien aan de oostkant van het dorp. Wij stellen voor deze uitbreiding niet uit te voeren als een min of meer reguliere uitbreiding op de huidige dorpsstructuur, maar een nieuw ‘Holwerder buurtschap’ in te richten. Een overzichtelijke verzameling woningen in het landschap; mooi

Vervallen of verdwenen states zoals Haniastate en Brandstede keren terug als buurtschappen.

in een vierkant geschikt rond een historische boerderij (‘state’). Wellicht dat in een verdere toekomst ook andere, in verval geraakte states en stinzen, als Holwerder buurtschap bewaard worden voor de vergetelheid. Wat te denken van de Haniabuorren (Haniastate) of Brandebuorren (Brandstede)?

FEESTWEEK!

eeetcafé
de dirigent
Koningstraat

BUTTON
club

www.feestinholwerd.nl

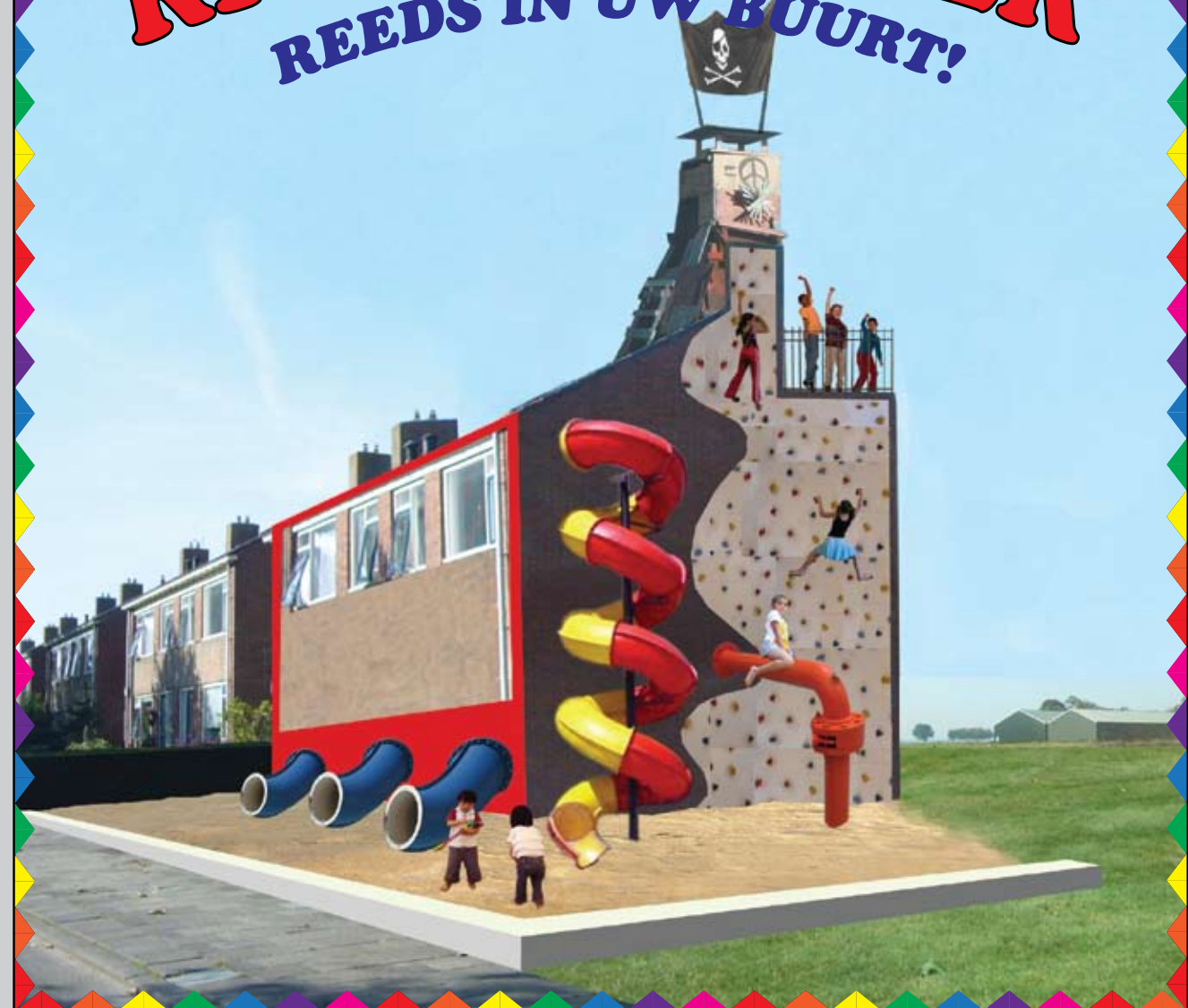
Holwerd 2019

Zaterdag 4 juli 14.00 uur rond de Nije Wierde: paardenrennen

KINDERSTREEK

REEDS IN UW BUURT!

Bloemen- straat

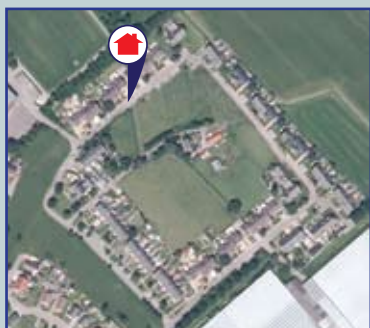
Activeer lokale trots en gebruik dit om invulling te geven aan lege kavels. Met dit motto veranderde de Professor Holwerdastraat in het Friese Holwerd vanaf 2010 geleidelijk in de 'parel van Dongeradeel'. Drie kwart van de woningen zijn er verdwenen omdat ze niet meer nodig waren. Bewoners en dorpsgenoten veranderden samen, kavel voor kavel 'hun' straatje in bloementuinen, schapenweide en schooltuinen. Als sluitstuk zijn de straten versmald tot autoluwe wandelpaden.

we
hoofde
maar som
combineren
strakke kleren. H
van het naleven van
regels, hechten deze jo
meer belang aan de centra
waarden van de islam. Zo vi
zij het belangrijk om 'een goed m
zijn.is

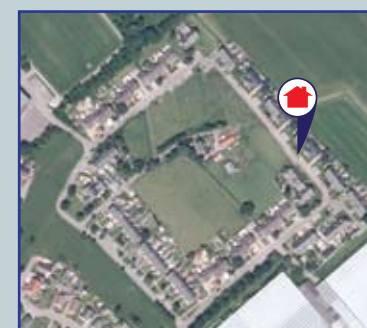
BETAALBARE HUISVESTING IN HOLWERD

...WIJ HEBBEN HET!

11 Kavels Beschikbaar
Vanaf voorjaar 2015
Vraagprijs € 125.000,
Woonopp. 100 m²
Perc.opp. 258 m²
Kamers 4

6 Kavels Beschikbaar
Medio 2014
Vraagprijs € 140.000,
Woonopp. 100 m²
Perc.opp. 270m²
Kamers 5

funda

Noordoost-Friesland
Jooissumerpoort 16
9101 JJ DOKKUM
Tel: 0519-990030
Fax: 0519-990004
Email: nvm@joosdokkum.nl
Web: www.joosdokkum.nl

Voorbeeldrecept Hotel Holwerd

In het eerste voorbeeldrecept werd een voorstel gedaan hoe door een wijziging van de plattegrond van Holwerd omgegaan kan worden met krimp. We gingen schuiven met leegtes en ruimten. In het recept 'Hotel Holwerd' kiezen we voor een heel andere insteek. We laten de huidige bebouwingsvoorraad van Holwerd zoveel mogelijk staan. Door hier nieuwe programmatische invullingen voor te vinden wordt leegstand benut. Krimp wordt in dit recept aangegrepen om serieus werk te maken van de Holwerd als 'recreatiekern', de status die het dorp in het provinciale streekplan 'Om de kwaliteit fan de romte' heeft gekregen.

Dit kan ertoe leiden dat, terwijl Holwerd er op Google Earth op het eerste gezicht nog steeds hetzelfde uitziet, maar dat het dorp zich van binnen wel degelijk heeft aangepast aan de krimp situatie. In dit voorbeeld-recept is Holwerd dan ook niet meer een (agrarisch) woondorp, maar omgevormd in een als hotel functionerend dorp: Hotel Holwerd. Toeristen zorgen ervoor dat Holwerd ondanks de krimp toch een bepaalde kritische massa blijft houden: voor instandhouding van het voorzieningenpeil, voor een zekere werkgelegenheid in eigen dorp, maar ook voor de inrichting en het onderhoud van hoogwaardige openbare ruimtes. In Hotel Holwerd worden de kamers, receptie en ontspanningsruimten (restaurant, sauna, fitness, etc) ondergebracht in vrijkomende gebouwen in het dorp. Holwerd heeft een grote historische bebouwingsvoorraad (waaronder drie herbergen) met romantisch ogende hoekjes en straten. In Esonstad, aan het niet ver van Holwerd gelegen Lauwersmeer, is een compleet 'historisch Fries

stadje' nagebouwd en worden replica's van grachtenpanden en boerderettes nu als warme broodjes verhuurd aan toeristen.

Esonstad aan het Lauwersmeer.

Hotel Holwerd doet een schepje bovenop het Esonstad-concept. In Hotel Holwerd kunnen toeristen accommodaties vinden in een echte historische Friese nederzetting. Boerenhuizen, arbeidershuisjes en pastoriewoningen zijn de kamers van het 'openluchthotel'. Een voormalig kassencomplex biedt onderdak aan talrijke bad- en wellnessvoorzieningen. Enkele cosmetische (sloop-)ingrepen.

Om als hotel gasten te trekken is alleen een goede kwaliteit van de accommodatie nog geen garantie voor succes. Het hotel moet bovenal ook gesitueerd zijn in een aantrekkelijke omgeving, waar gasten te kust en te keur kunnen in recreatieve mogelijkheden. Hotel Holwerd is de uitvalsbasis voor toeristische uitstapjes naar het Friese kleilandschap van rust en ruimte, van puurheid en rauwheid. Maar ook naar de echte landbouw en het volop functionerend boerenbedrijf. Recreatief medegebruik (al dan niet routegebonden) krijgt hier een herkenbare plek. Ecolana is een bestaand initiatief van agrariërs in de regio dat naadloos aansluit bij het recept 'Hotel Holwerd'. Ecolana verenigt boeren die samen de weg willen inslaan naar een nieuwe vorm van grondgebonden landbouw die zodanig is ingericht dat deze ook op de langere termijn acceptabel is voor de maatschappij. Er is een systeem uitgedacht, waarin telkens vier bedrijven (2 akkerbouwers, 1 melkveehouder en 1 schapenboer) zich verenigen in een coö-

peratie, waarin de gronden van de bedrijven gezamenlijk worden beheerd. Het systeem resulteert erin dat de agrariërs hun eigen kernactiviteiten overleefd kunnen houden, terwijl er tegelijkertijd ook de ruimte gecreëerd wordt voor agrarisch natuurbeheer. Natuurlijke akkerranden, sloten met flauwe taluds en behoud en herstel van historische landschapkenmerken bieden fraaie mogelijkheden voor het recreatief medegebruik van de landbouwgronden.

Hotel Holwerd is daarmee in de eerste plaats een oord in een agrarisch landschap vol rust, ruimte en historie dat uitnodigt om ontdekt te worden; op de fiets, te voet of met de boot (vanuit het haventje aan de Holwerdervaart). Wil Hotel Holwerd écht een succes worden, dan zal het zich daarnaast echter veel nadrukkelijke moeten manifesteren als uitvalsbasis naar het Wad. De pure natuur van het Wad heeft een enorme aantrekkingskracht op toeristen uit de wijde omtrek. Holwerd hoort voor die toeristen

echter nu niet bij die Wadbeleving. Holwerd ligt ‘achter de dijk’. Het is een plek om snel te passeren op de doorgangsroute naar de pier voor het veer naar Ameland. En dat terwijl Holwerd feitelijk geboren is uit het dynamische waddensysteem van geulen en prielen, platen en kwelders. Holwerd dient weer een directe, ervaarbare en zichtbare relatie te krijgen met de Waddenzee.

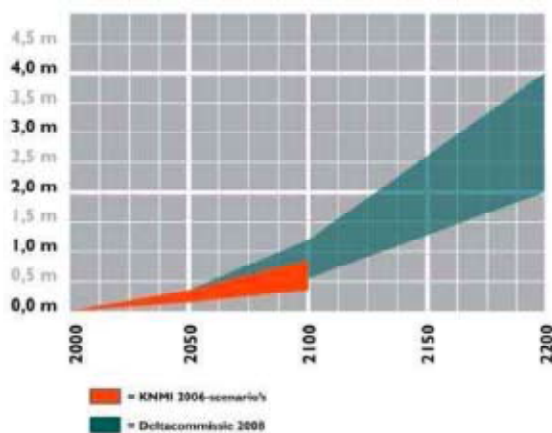
De zeespiegelstijging biedt in dit opzicht wellicht nieuwe kansen voor Holwerd. Er

zijn immers ingrepen op de kustlijn noodzakelijk. Mogelijk kan Holwerd daarbij in plaats van achter de dijk, weer onderdeel gaan uitmaken van een kustzone, waarin zee en land via het wad langzaam in elkaar overgaan.

Dit kan heel letterlijk door delen van het landschap rond Holwerd in meer of mindere mate terug te geven aan de zee. Daarbij worden gebieden die onder invloed komen van het zoute zeewater geschikt gemaakt voor

Holwerd lag vroeger aan zee.

Zeespiegelstijging: Investerings nodig voor kustversterking bieden kansen voor nieuwe kustzone.

extensieve veehouderij en aquatische teelten. Door samenwerking van verschillende takken binnen de landbouw kan verder binnendijks natuuroppervlakte toenemen (als bij akkerranden e.d.) en door meer extensieve landbouw wordt een groter gebied geschikt als ganzenfoeragegebieden.

De verbinding van Holwerd aan het wad kan ook minder rigoureuus. Denk bijv. aan uitbouwen van Holwerd als uitvalsbasis voor waddenexcursies. Vanuit Holwerd start een buitendijkse wandelroute over

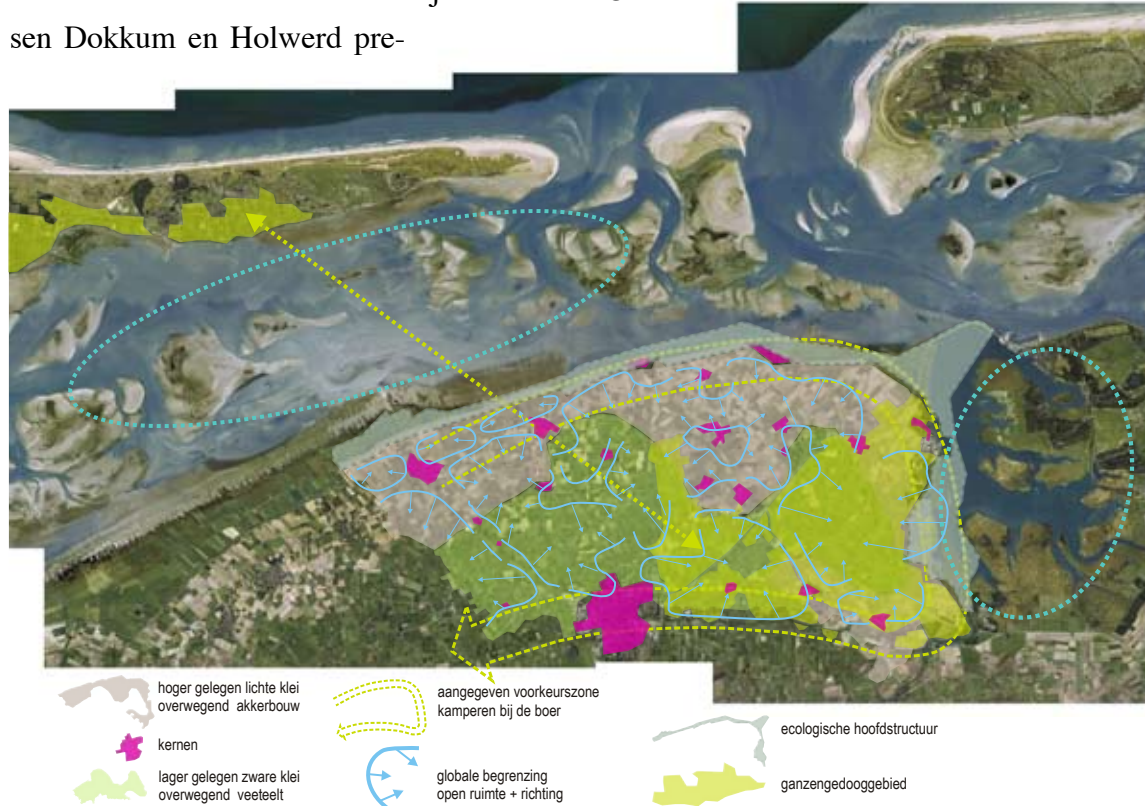
het Wad: “It Waadstrúnpaad”. Denk aan de ideeën van Holwerder Dorpsbelangen om een aantal toeristische wensen van het dorp te realiseren op de dijkskomlocatie, de plek waar de weg van Holwerd naar het Amelanderveer de zeedijk doorsnijdt. Hier zou een visrestaurant gecombineerd met bijvoorbeeld een landaanwinningsmuseum of natuurmuseum gebouwd kunnen worden. Door de basis van het gebouw op de nieuwe deltahoogte te leggen, hebben bezoekers een prachtig uitzicht over zowel het Wad als het dorpsgebied van Holwerd. Je krijgt zo een prachtlocatie op de route naar Ameland met uitstraling naar Holwerd.

Holwerd als uitvalsbasis voor waddenexcursies en dan, voor wie dat wil, te paard naar de boot.

Holwerd als goed geoutilleerd hotel in een onverwacht recreatieve omgeving. En prima bereikbaar want de Centrale As (A7-Drachten-Dokkum) komt eraan. En vanaf Dokkum is het maar even doorrijden. Tussen Dokkum en Holwerd pre-

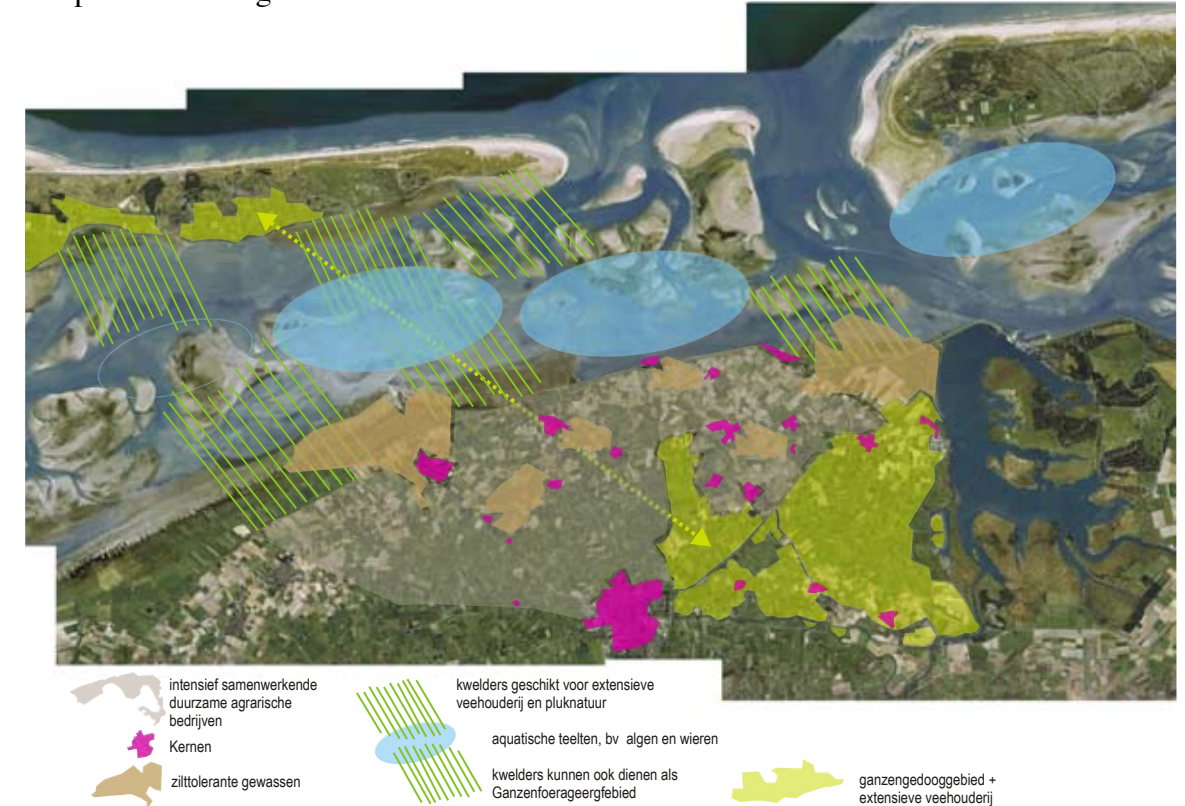
senteert het kleigebied zich met al haar kwaliteiten en ook Holwerd poetst zijn gezicht op langs de route. Hotel Holwerd wordt de logische stop- en pleisterplaats. Om die be-

Waddenlandbouw 2009

staande toeristenstroom het dorp in te trekken wordt bijvoorbeeld de pier (letterlijk of figuurlijk) verlengd tot in het dorp. De kaartjes voor overtocht en vervoer over de pier worden gekocht in Holwerd en

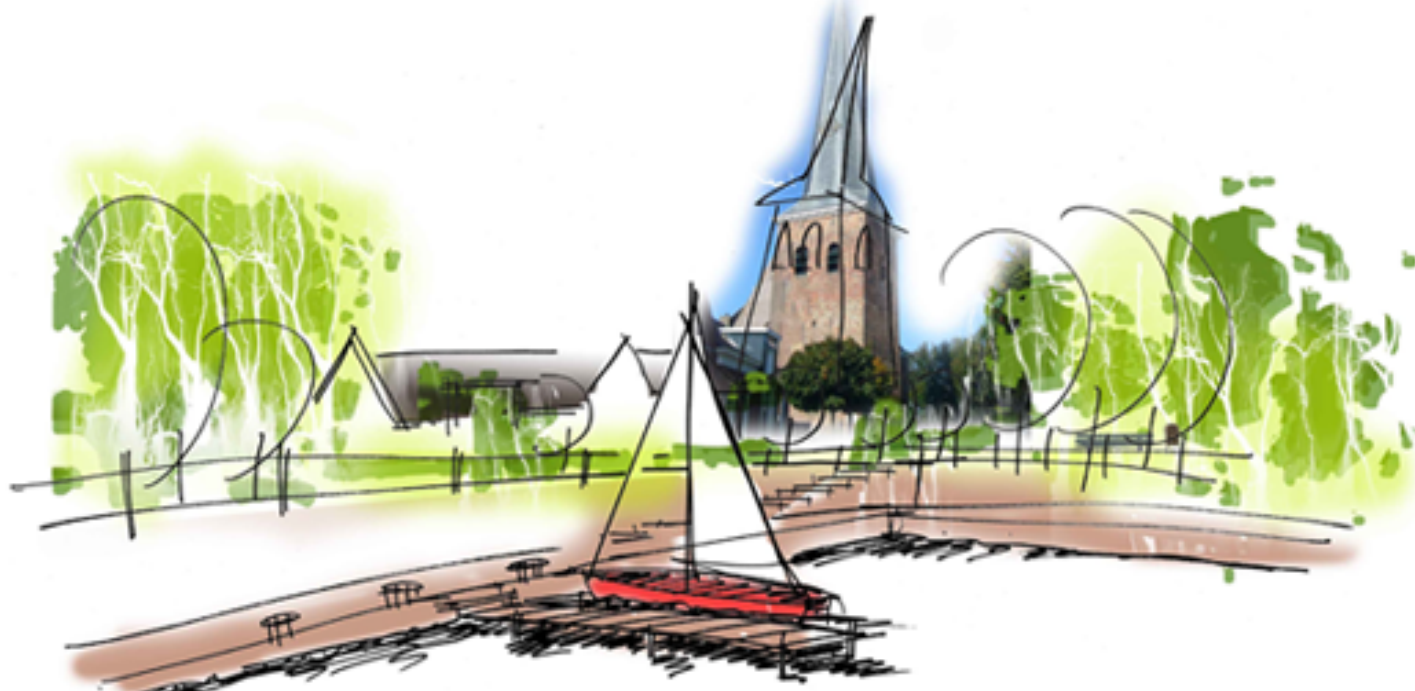
500.000 bezoekers per jaar gaan niet meer langs, maar via Holwerd. Daar eindigt de snelheid en de jachtigheid en begint de

Waddenlandbouw 2035. Aanpassing aan de stijgende zeespiegel en vernieuwing in de landbouw (zilte landbouw, aquatische landbouw) gaan hand in hand. Er ontstaan nieuwe landschappen en nieuwe natuur en dat biedt veel kansen voor recreatie in de kustzone.

8 Februari 2019

Holwerd aan Zee

It giet oan! Bijna niemand re-
kende er nog op en toch komt
hij er: de verbinding tussen Hol-
werd en Waddenzee. Het besluit
van het Rijk om toch de ruime
variant van plan 'kustzone' te fi-
nancieren maakte de weg vrij
voor de vaarweg van Holwerd
naar zee en sluitstuk van project
Hotel Holwerd. 'De champagne
vloei'de gisteren rijkelijk in het
hotel' aldus een opgewekte
voorzitter van de lokale onder-

De pech gaat verder

42

Windows Internet Explorer

WWW.HOTELHOLWERD.NL

delicious TAG

puur wellness
in voormalig kassencomplex!
met echte Waddenklei

OVER HOTEL HOLWERD CONTACT NIEUWS RESERVEREN PRIJZEN OVERIG

Internet 100%

43

Windows Internet Explorer

WWW.HOTELHOLWERD.NL

delicious TAG

Een boek schrijven

Kom naar Hotel Holwerd

Hotel Holwerd is g...
bijzondere opzet is...
in contact komen...
uitmaken van het...
die het 'gewone' b...

Voor elk wat wils:

Holwerd ligt in het...
lucht en een lage...
hoek. Lekker uitwa...
worden in 1 van de...

Klik hier voor de w...

OVER HOTEL HOLWERD CO...

Windows Internet Explorer

WWW.HOTELHOLWERD.NL

delicious TAG

Holwerd is het Hotel, de huizen zijn de kamers. Klik:

Huis-kamer
02 BoerenhuisKamer. Dieren welkom. Ruimte v

OVER HOTEL HOLWERD CONTACT NIEUWS RESERVEREN PRIJZEN OVERIG

Internet 100%

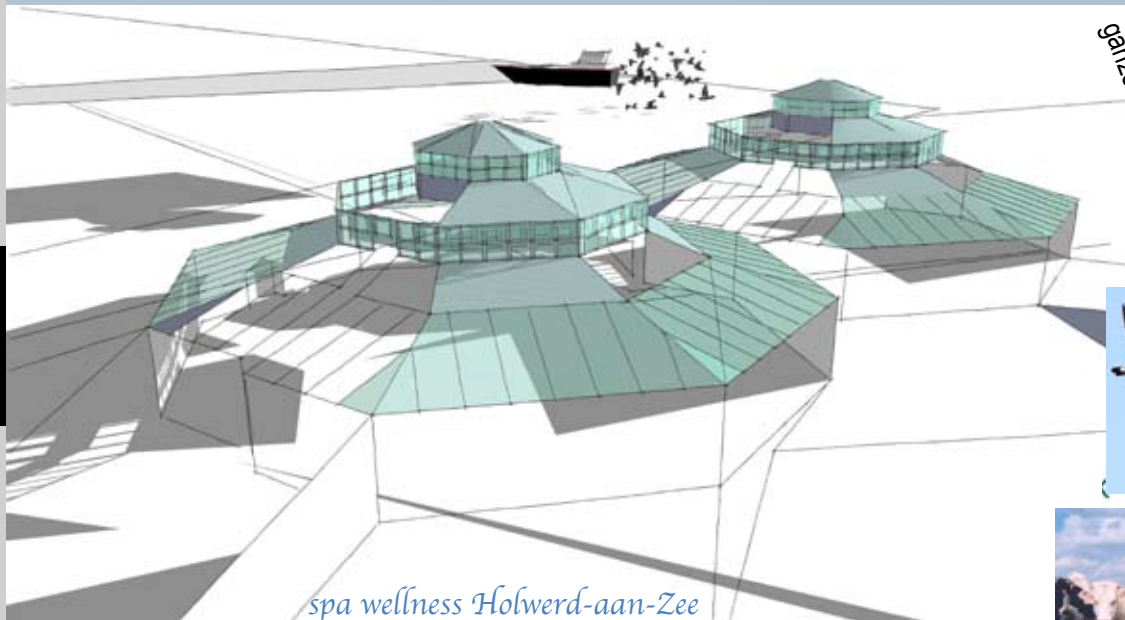
kom genieten en pluk de vruchten van heerlijk holwerd

HOLWERD

WAAD - STRÛN - PAAD

wellness

pluknatuur

ganzenforagergebied

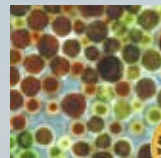
kort verblijf

zeekraal

pré salts
algen en wieren

aquatiscie teelten

AMELAND

www.heerlijkholwerd.nl

Voorbeeldrecept Levensbestendig Lioessens

Op zo'n kwartiertje rijden van Holwerd in oostelijke richting, even ten zuiden van het kustplaatsje Paesens-Moddergat ligt het dorpje Lioessens. Lioessens, vaak in één adem genoemd met buurdorp Morra, heeft een kleine 400 inwoners die samen een hechte dorpsgemeenschap vormen. Om de krimp zoveel mogelijk vóór te zijn hebben de dorpsbewoners zelf een toekomstvisie opgesteld, waarin zij aangeven hoe zij daar als dorp op willen inspelen (zie bijlage 'Nota toekomstvisie Lioessens').

Een levensbestendig Lioessens, waarin dorpsbewoners in iedere fase van hun leven thuis kunnen zijn, is in deze visie de voornaamste inzet. Lioessens is en blijft een dorp van de Lioessemers. Daarvoor is het zaak een blijvend toekomstperspectief voor de bewoners te bieden: ruimte voor kleinschalige bedrijvigheid, woningen voor ouderen en starters, zorg op maat, ruimte voor ontmoeting, etc. De Lioessemers geven zich zelf de eerste verantwoordelijkheid voor

Dubbeldorp Morra-Lioessens

het realiseren van dit toekomstperspectief. En voor veel zaken is de ‘grote’ overheid of ‘verre’ investeerder inderdaad ook niet nodig. Verschillende oplossingen in het omgaan met krimp kunnen op het schaalniveau van het erf gevonden worden. Dit voorbeeldrecept is voornamelijk samengesteld uit ingrediënten op dat niveau.

De specifieke ruimtelijke structuur van Lioessens vormt het uitgangspunt bij de

Het dorp Lioessens heeft een Y-vormige structuur zodat vanuit vrijwel elke woning zicht is op het landschap.

transformatievoorstellen in dit recept. De bebouwing van het dorp is gerangschikt in een Y-vormige lintstructuur. Deze structuur zorgt ervoor dat vanuit vrijwel elke woning lange zichtlijnen het open landschap in leiden. Daarnaast is in dit recept gekozen voor ingrediënten die de bewoners toekomstperspectief in het eigen dorp moeten bieden: woningen voor ouderen, zorg en ruimte voor kleinschalige bedrijvigheid. Ook het versterken van de recreatie is een speerpunt in dit recept.

Karakteristiek voor Lioessens: dubbele erven met woonhuizen aan de hoofdstraat en boerderijen erachter. Deze structuur is makkelijk te transformeren voor ander gebruik.

Zeer karakteristiek voor Lioessens zijn de zogenaamde ‘dubbele erven’ die langs de Doarpsstrjitte – de hoofdas in het lint – zijn gesitueerd. Achter de aan de openbare weg gelegen erven vinden we een tweede reeks erven die alleen toegankelijk zijn over het ‘voor erf’. Deze unieke dubbele erven vormen een duurzame structuur die op verschillende manieren kan transformeren. Ze kunnen bij uitstek dienen voor levensloopbestendige woningen. De woning op het achtererf wordt ingericht als kangoeroewo-

ning, waarin ouders intrek nemen. De ouders bieden zorg in de vorm van de opvang van de kleinkinderen die op het voorerf wonen. Omgekeerd krijgen de ouders mantelzorg van de kinderen op het moment dat zij hulpbehoevend worden. En de kinderen van nu zullen ooit ook weer hulpbehoevende ouders worden...

Een ander denkbare combinatie is die van wonen en werken. Het voorerf wordt bewoond, het achtererf biedt ruimte voor kleinschalige bedrijvigheid, kantoorruimte en opslag.

Aan de noordzijde van het dorp staat momenteel een grote bloembollenloods te koop. Door deze loods op te kopen en de locatie herin te richten in een verzameling smalle diepe kavels kunnen ook hier dubbele erven worden gecreëerd. Bijzonder aan de bloembollenlocatie is dat deze aan de landschapszijde door een bosstructuur wordt omsloten. Door op het voorerf, aan

de straatzijde woningen te bouwen die passen binnen de bestaande structuur van Lioessens worden de achtererven in combinatie met het bosje vanuit de omgeving aan het zicht onttrokken. De diepe achtererven zijn daarmee bij uitstek geschikt voor bestemmingsvrije (mits passend binnen milieucategorie 1 en 2) en welstandsvrije bebouwing. Zo ontstaat er ruimte voor eigen initiatieven en kleinschalige bedrijvigheid. Je werkt waar je woont.

Niet zo geliefd in het dorp: de bloembollenloods.

Een ander groot complex dat al jaren wacht op een geschikte invulling is de melkfabriek, gesitueerd halverwege Lioessens en Morra op het kruispunt van doorgaande weg en de Dijkstervaart (Dyksterfeart). Het gebouw wordt als industrieel erfgoed gekoesterd en speelt een belangrijke rol in het collectieve geheugen van de Lioessemers en Moarsters.

Voor de herbestemming van het gebouw wordt als hoofdprogramma wonen en zorg

Voormalige melkfabriek 'De Dongeradelen'

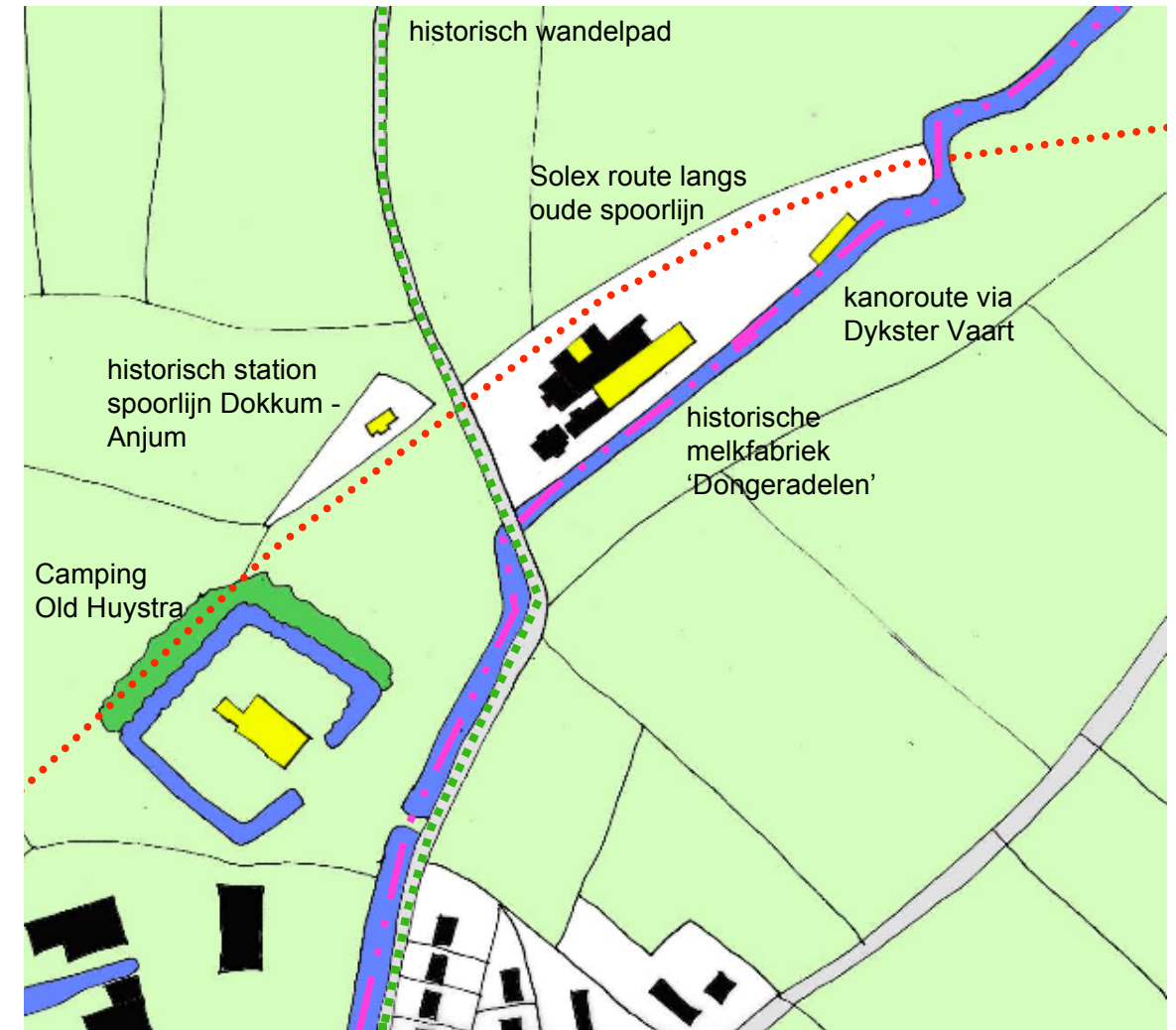
voorgesteld. Dit vormt de drager van de herbestemming. In het oude fabrieksgedeelte wordt de ruimte ingericht voor een woongroep voor senioren of verstandelijk gehandicapten. In de bebouwing aan de weg komen de meer collectieve functies waaraan in de beide dorpen behoefte is, zoals dagopvang voor bejaarden, kinderdagopvang, een jongerensoos, een ontmoetingsplek, een plek voor spreekuren van zorginstaties, etc.

De melkfabriek staat op een kruispunt van (deels nog te ontwikkelen) recreatieve routes, waaronder een historisch wandelpad, het oude spoorwegtracé van het 'Dokkumer Lokaeltsje' en het kleinschalige vaarwater van de Dyksterfeart. Het subprogramma biedt ruimte aan recreatieve voorzieningen aan deze routes. Deze zullen als zelfstandige functies economisch moeilijk haalbaar zijn, maar door ze te koppelen aan het hoofdprogramma liften ze mee. Bijvoorbeeld een bed&breakfast, waarbij je in een van de ka-

mers van de woongroep logeert; of een platelandswinkel, gerund door bewoners met verkoop van lokale producten. In de keuken van de woongroep staat altijd wel een bakje koffie klaar. De beheerder van het complex neemt zijn intrek in de naastgelegen voormalige directeurswoning.

Rondtrekkende toeristen die meer van een verblijf 'in de natuur' houden, wordt een andere mogelijkheid geboden. In het noordelijke kleigebied komen verspreid opslagplaatsen voor bieten voor. Deze lig-

gen midden in het landschap direct aan de weg en worden maar klein deel van het jaar gebruikt. De opslagplaatsen geven we een jaarrond functionaliteit: in het najaar voor de bietencampagne, in voorjaar en zomer als 'bietencamping'. Camperbezitters genieten op hun eigen bietencamping van de leegte om zich heen, ze douchen en kopen streekproducten in de voormalige melkfabriek en lopen vanaf de camping via natuurlijk beheerde akkerranden naar de melkfabriek van Morra-Lioessens, naar Holwerd, of zelfs het Wad op.

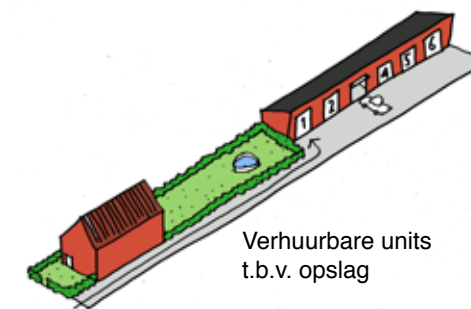
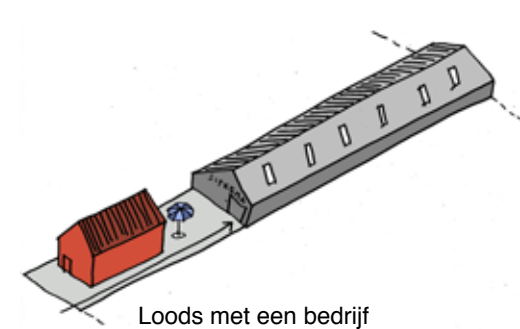
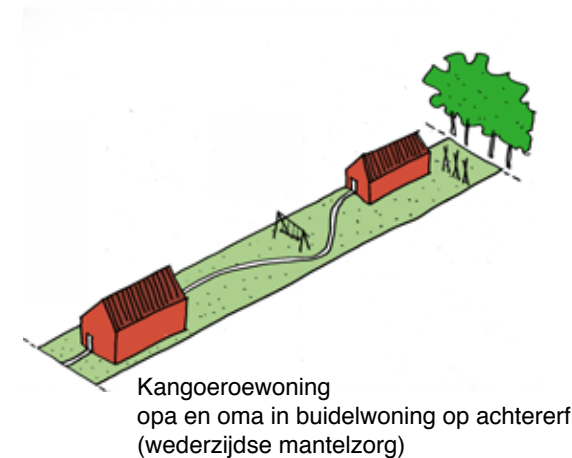
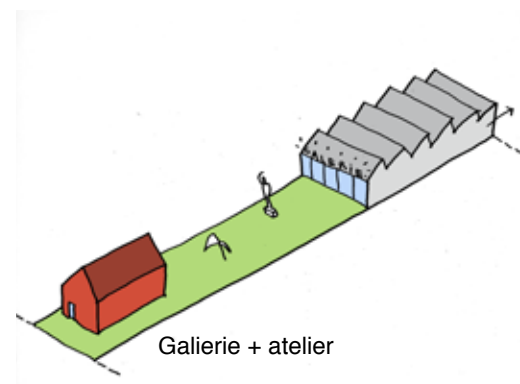
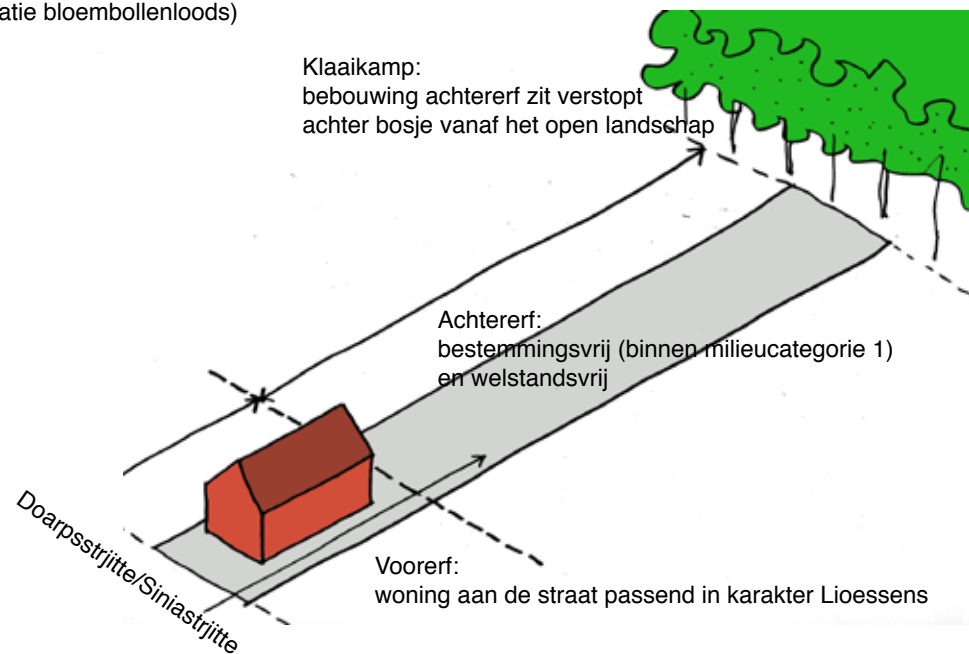

Tussen Morra en Lioessens komen nieuwe recreatieve voorzieningen en historische routes bij elkaar.

Dubbele erven voor Lioessens

Klaikamp:
bebouwing achtererf zit verstopt
achter bosje vanaf het open landschap

BIETENCAMPING

gesloten tijdens bietencampagne

beleef alle facetten van het landschap

dumpstation bij de zuivelfabriek te Lioessens gekoppeld aan verkoop streek producten

akkerranden wandelroute vanaf de camping

BIETENCAMPING

voor informatie, bel: (0519) 987654 (dinsdag, woensdag en donderdag, 14.00-17.00 uur)

Zuivelfabriek

zorgondersteuning + ruimte voor sociale functies (zoals kinderopvang, dagopvang bejaarden, jongerensoos)

woongroep voor senioren of Talant

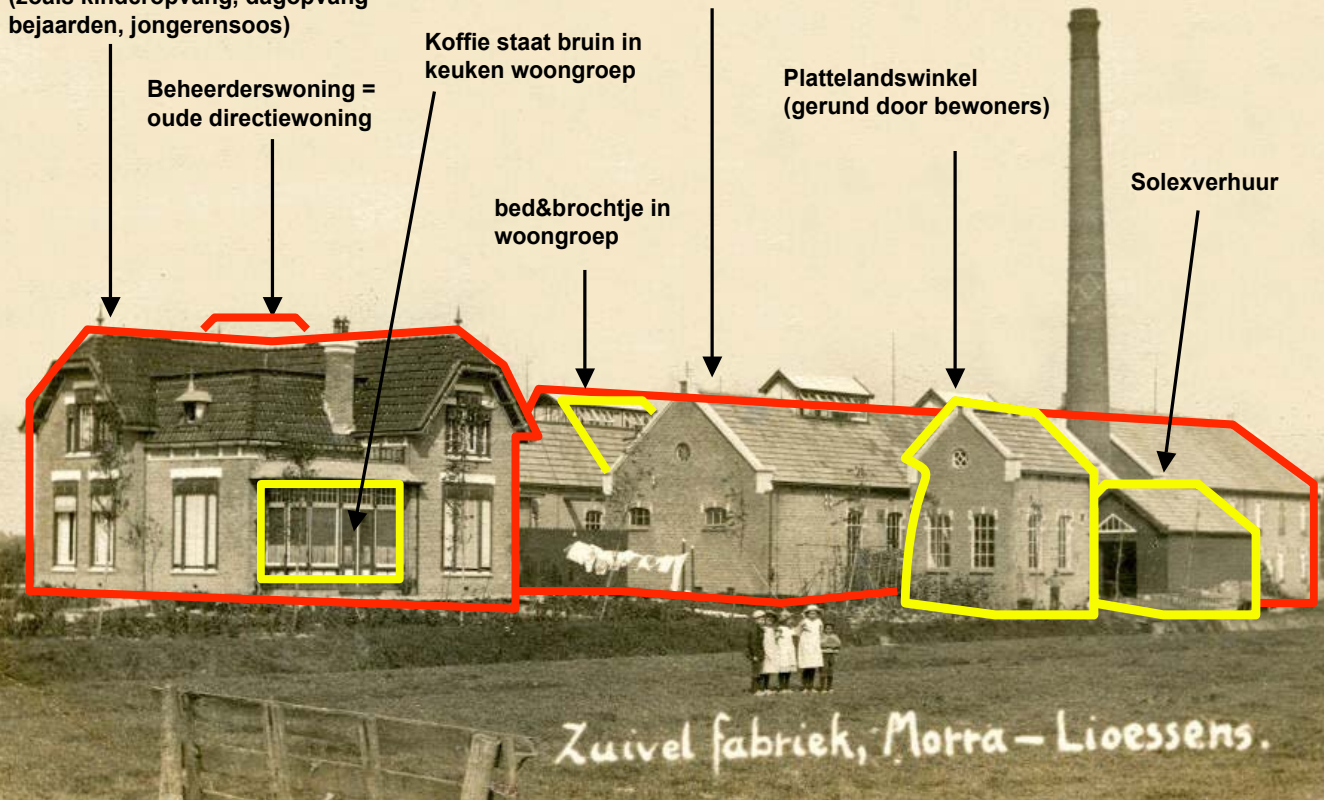
Beheerderswoning = oude directiewoning

Koffie staat bruin in keuken woongroep

Plattelandswinkel (gerund door bewoners)

bed&brochtje in woongroep

Solexverhuur

Ingrediënten voor een uitvoeringsstrategie

In het laatste hoofdstuk vragen we aandacht voor het financieel en organisatorisch instrumentarium: de uitvoeringsstrategie. Wij achten dit van levensbelang om het goede van de ontwerpstrategieën ook in de praktijk te kunnen brengen. In het licht van de opdracht van het ontwerplab hebben we de uitvoeringsstrategie niet volledig uitgewerkt naar acties en bijbehorende communicatie- en tijdsplanningen, maar hebben we wel een eerste aanzet.

Bij het ontwerplab gaat het vooral om de effecten van krimp op de (fysieke) leef omgeving, waarbij de kwaliteit van wonen/ werken en de invulling van de openbare ruimte het meest in het oog springen.

Om inzicht te bieden in de problematiek van krimp en de manier waarop gemeenten (en provincies en het rijk) hiermee om kunnen gaan in hun woningbeleid heeft het Ruimtelijk Plan Bureau een studie uitgevoerd waarbij mogelijke oplossingsrichtingen voor uitvoeringsproblemen in relatie tot een kleinere woningvraag op een rijtje zijn gezet. Veel van de genoemde instrumenten zijn (nog) niet uitgevoerd in de krimpgebieden.

We hebben er hier voor gekozen om op een aantal van de door het RPB aangedragen oplossingsrichtingen voort te borduren, omdat we denken dat het de moeite waard is om ze serieus te overwegen en ze een waardevolle aanvulling zijn op de te ontwikkelen instrumenten bij gebruik van

onze voorbeeldrecepten. Daarnaast hebben we enkele eigen instrumenten toegevoegd.

Startpunt is het ontwikkelen van een regionale woonvisie als instrument: gemeenten, corporaties, ontwikkelaars, makelaars, en bijvoorbeeld zorgaanbieders werken samen aan een regionale woonvisie. Bij een sterk commitment van alle partijen zal er ook draagvlak zijn voor de uitvoering. In het algemeen kan gesteld worden dat bij een uitvoeringsstrategie het van groot belang is om alle betrokken partijen (zowel private als publieke) om de tafel te hebben. Krimpende gemeenten kunnen de kosten voor bijv. herstructurering en sloop niet alleen betalen. Gemeenten en andere partijen zullen gezamenlijk moeten optrekken en afspraken maken om om te gaan met krimp. In Parkstad Limburg zijn bij het opstellen van de regionale woonvisie niet alleen gemeenten, maar ook corporaties, ontwikkelaars, makelaars en zorgaanbieders betrokken.

Als volgend instrument is het noemen waard een sloopfonds, waarbij ontwikkelaars voor elke nieuw te bouwen woning een bepaald bedrag in een sloopfonds laten storten, om vervolgens hieruit de sloop of herstructurering elders (in de gemeente of bij onvoldoende nieuwbouwopgave de regio) te bekostigen. Wij zien dat als een soort ‘statiegeld’ of ‘verwijderingsbijdrage’ per woning. Niet ongebruikelijk bij consumptiegoederen en waarom ook niet bij woningbouw?

Een ander (klassiek) instrument is verevening: omdat een aantal te herstructureren woonlocaties een negatief

saldo zal kennen (met name waar sociale huurwoningen of goedkope koopwoningen worden gerealiseerd) is een financiële verevening noodzakelijk. Een deel van de ontwikkelingswinst uit de realisatie van dure koopwoningen kan dan een deel van de tekorten op andere locaties opvangen.

De moeite waard is het instellen van een Garantiefonds van de banken: banken leveren een financiële bijdrage aan de sloop van leegstaande woningen om ervan verzekerd te zijn dat de waarde van het vastgoed (van hun klanten die wonen in de betreffende wijk) niet te veel daalt. Ook bestaan er ideeën over een extra belastingheffing

Kan verevening een oplossing zijn?

“Ja, alleen moet dit wel in regionaal verband gebeuren. Als de ene gemeente een bijdrage vraagt van private partijen en/of particulieren om de sloop en herstructurering elders in de gemeente te kunnen financieren (gemeentelijk sloopfonds), en een andere gemeente niet, zal verevening niet van de grond komen. Verevening werkt alleen als er op regionaal niveau financieringsafspraken worden gemaakt. Het kan des te interessanter zijn, als er krimp- en groeigebieden naast elkaar liggen. Dit kan er voor zorgen dat een krimpgemeente financieel profiteert van de ontwikkelingspotenties in de naburige groeigemeente. De inkomsten uit de nieuwbouw in de groeigemeente worden vervolgens gedeeltelijk gebruikt om de kosten van de benodigde sloop en herstructurering in de naburige krimpgemeente te dekken.”

Uit een interview met Femke Verwest, RPB.

op uitbreiding, om zodoende extra middelen te genereren om elders moeilijke locaties te helpen ontwikkelen, ook wel herstructureringsbijdrage genoemd.

Een beroep doen op overheidsbijdragen is onvermijdelijk. Op rijksniveau is een mogelijkheid die wordt onderzocht om ISV-3 middelen specifiek voor krimpgebieden beschikbaar te stellen. Ook wordt er momenteel bepleit bij het Rijk om de lokatie subsidies (BLS) te koppelen aan de sloopopgave (i.p.v. aan de uitbreidingsbehoefte), en dus krimpgebieden een subsidie te geven per te slopen woning, de zogenaamde sloopsubsidie.

Maar ook provincie en gemeenten zullen zelf moeten gaan (des-)investeren; daarop zal nu reeds in de meerjarenbegrotingen geanticipeerd moeten worden. En dat zelfde geldt voor de corporaties. Cruciaal is immers dat een financiële oplossing wordt gevonden

voor het uit de markt halen van particulier onroerend goed met een 'restwaarde'. We kunnen het ons niet veroorloven particulier bezit te laten staan totdat het niets meer waard is; de verpaupering is dan toegeslagen en de omgevingseffecten zijn desastreus. Dus moeten woningen, hoe goedkoop ook, worden opgekocht. En dat zal een gezamenlijke verantwoordelijkheid worden van overheden en corporaties.

Maar er zal meer nodig zijn om onze voorbeeldrecepten te kunnen bereiden. Tijdelijk medegebruik van braakliggende ruimte ("wisselruimte") is zo'n instrument. Leeggekomen locaties bieden ook leefkwaliteit in de dorpen en wijken: juist de extra ruimte die ontstaat voor groen of kleinschalige experimenten, is een uitgelezen mogelijkheid om de leefmilieus te verrijken. Wie kent het niet: het schuifspelletje. Essentieel in het geheel is het lege vlakje. De lege ruimte maakt dat je het geheel op de juiste plaats krijgt. Verandering is alleen

mogelijk als er tegelijkertijd leegte bestaat. Tijdelijk medegebruik van braakliggende ruimte, daar gaat het om. Deze zogenaamde wisselruimte kan dan aan zeer uiteenlopende kleinschalige experimenten zoals

*Lege ruimte als schuifpuzzeltje voor tijdelijke voorzieningen.
Uit: "Gebruik de ruimte, ook al is het maar voor even. Pleidooi voor flexibel ruimtegebruik". Arjan Nienhuis in Landwerk 5-2006*

(mobiele) architectuur, bijzondere teelten, evenementen en waterretentie gebied, de ruimte bieden.

Ook kan de wisselruimte uitkomst bieden aan tijdelijke en flexibele voorzieningen

(denk aan een mobiel buurthuis, speelplaats, atelierruimte of groentetuin). Bewoners hebben zo tevens invloed op hun fysieke en sociale leefomgeving en dit stimuleert de ondernemingsgeest. Met de

Ook wisselruimte: bestaande bedrijfsruimten kleiner verkavelen zodat kleine initiatieven makkelijk van de grond komen.

demografische ontwikkelingen is het lege vakje een fenomeen om serieus te nemen. Het is een teken van onmacht als de locatie verloedert.

Het instrument dat ook goed aansluit bij de

2-1=3 strategie is de Huizenbank. Dit is een fonds waardoor huizenbezitters niet vast komen te zitten door onverkoopbaarheid van de woning. Met dit fonds worden leegstaande huizen aangekocht. Er zijn vervolgens allerlei varianten denkbaar hoe met het vrijgekomen huis en de kavel om te gaan (zie hoofdstuk recepten).

Een voorbeeld is om het huis te slopen en de nieuwe kavel aan de aangrenzende huiseigenaar verkopen met de mogelijkheid voor zelfbouw. De nieuwe eigenaar kan zijn huis moderniseren en vergroten. De huizenbank zou kunnen worden georganiseerd op regionaal niveau. Overheden (gemeente, provincie) werken hierin samen met banken, ontwikkelaars, makelaars en bewoners. Bottum-up initiatieven worden gestimuleerd.

In Rotterdam en Den Haag zijn goede ervaringen opgedaan met regelingen voor particuliere woningverbetering

gecombineerd met aanschrijvingen en een aanbod tot financiering van de verbeteringen door een slimme combinatie van subsidie voor particuliere woningverbetering en financiering door het Nationaal Restauratiefonds, waardoor een maximale hefboom wordt gecreëerd tussen subsidiebedrag en feitelijk investeringsbedrag. Een en ander gecoördineerd door gespecialiseerde bouwmanagement-architectenbureau's. 98 tot 100 % van de bewoners bleek hier aan deze aanpak mee te willen werken en bleek effectiever dan de verwerving van panden en vervolgens de herontwikkeling daarvan, dit nog afgezien van veel hogere kosten.

'Huisregels' (en ontheffingen) Hotel Holwerd. Om een recept als Hotel Holwerd te kunnen uitvoeren zullen bepaalde huisregels moeten worden opgesteld. En, wellicht nog belangrijker, enkele ontheffingen moeten worden toegestaan op gangbare regelgeving ten aanzien van

horeca, ondernemersactiviteiten in kernen, woonplaatskeuze, etc.

Slimme combinaties van wonen, zorg en recreatie (zoals in het ontwerp voor de melkfabriek in Lioessens) kunnen ervoor zorgen dat de leefbaarheid op peil blijft.

Het aanpakken van de bestaande woningvoorraad in Frýslan staat (na het aanpakken van de Afsluitdijk) op de tweede plaats in de Top 10 projectenlijst 'Fryske Fiersichten' van de provincie. Een kans voor de aanpak van de woningvoorraad in Holwerd en Lioessens. Zo stelt de provincie 60.000 euro beschikbaar om de Holwerter Fiersichten verder te brengen. Vanuit het Dorpsbelang bestond al een roep om een toekomstvisie, hierin zouden de ideeën voor het omgaan met krimp kunnen worden meegenomen. De Vereniging van Dorpsbelangen Lioessens heeft in augustus 2008 naaraanleiding van de startbijeenkomst van het ontwerplab een nota opgesteld (zie

de bijlage Nota Lioessens).

Holwerd Buitendijks kan een spil zijn in de krimpstrategie. Holwerd buitendijks is niet alleen een overstapplaats tussen Ameland en vasteland (rederij Wagenborg), maar ook onderdeel van de Nederlandse kustverdedigingszone (Rijkswaterstaat), een natuurgebied dat zo goed mogelijk beschermd moet worden tegen menselijke invloeden (Fryske Gea e.a.) en een perifeer stukje gemeentemethoge onderhoudskosten (gemeente). Door Holwerd Buitendijks samen op te pakken kan het spil zijn in de krimpstrategie.

Organisatie en 'mensenwerk'

Voorop staat dat iedereen zijn of haar steentje moet bijdragen. Bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisatie, overheden, dienstverleners, vakmensen, investeerders... iedereen moet mee doen. En daar is ook een goede vorm van regie en samenwerking voor nodig.

Voor die regie en inzet wordt in eerste instantie gekeken naar de gemeenten. De bal ligt al lang bij hen. Maar krimpende gemeenten lopen tegen veel nieuwe problemen op. Zij kunnen de kosten van bijv. herstructurering niet alleen opbrengen. Veel van de gewenste strategieën komen niet tot uitvoering, als andere overheden, maatschappelijke organisaties en private sector zich daar niet achter scharen. Van gemeenten mag worden gevraagd lokaal initiatief ruimte te geven en te koesteren, maar ook om bovenlokale plannen en uitvoeringsprogramma's te ontwikkelen. Daarbij is het van belang om sectorale kaders te overstijgen. De provincie zal dezelfde rol op een regionaal niveau moeten spelen. En ook het rijk kan niet afzijdig staan, al was het maar vanuit het besef dat krimp in en voor heel Nederland gaat spelen.

Op het gebied van het wonen en woon-omgeving zijn de woningcorporaties al actief betrokken bij de vorming en uitvoering van

het beleid. Woningcorporaties vervullen een sleutelrol bij het transformatieproces en vormen een belangrijke motor van de herontwikkeling. De richting die gekozen wordt voor nieuw beleid zal breed gedragen moeten worden, temeer daar bevolkingsdaling lastige dilemma's zal veroorzaken, lastiger dan de vragen die worden gesteld door 'groei'. Gerrichhauzen & Dogterom (2007) geven in hun rapport Krimp als kans een voorbeeld van herontwikkeling in Liverpool waar een zogeheten Life concept wordt gehanteerd. Life staat in dit verband voor Lead, influence, follow or exit. Wie dus niet bereid is te (des) investeren, kan zijn bezit overdragen en vertrekken!

Wie is verantwoordelijk voor de kosten van de inrichting van de openbare ruimte? Wie doet de lastige verwerving van bestaand onroerend goed? Wie doet de investeringen voor nieuwe schoolgebouwen en wie realiseert de nieuwe zorgvoorzieningen?

Onduidelijkheid hierover leiden al te vaak tot vastlopende samenwerking tussen corporaties en gemeenten. Onduidelijkheid hierover wegnemen zou heel goed kunnen worden geregeld op regioniveau: een akkoord tussen corporaties en gemeenten waar de grens te trekken.

Krimp vraagt ook om maatwerk, creativiteit en 'lokale actie'. Daarom zullen bewoners in krimpende regio's hun eigen rol moeten kunnen spelen. Wie wil blijven moet dat ook kunnen organiseren. Dat vraagt ook weer iets van overheden en organisaties. Direct contact met de inwoners is van groot belang om te weten wat hen bindt, wat hen drijft. Ook hier is perspectief bieden een noodzaak. Het stimuleren en faciliteren van lokale initiatieven helpt. Laat bewoners bijvoorbeeld zelf komen met ideeën voor het (tijdelijk) gebruik van lege panden of herstructureringslocaties.

En we zouden het Ontwerplab tekort doen als we ook niet als partner in de coalitie

de professionals noemen. Op alle fronten kunnen en moeten zij een belangrijke bijdrage leveren, niet alleen in de uitvoering, maar juist ook aan het ontwikkelingsproces door te inspireren en out of the box in oplossingen en perspectieven te denken.

Het tuiniershuisje
is weer te huur!
€100 per maand!

Dit leuke project dat al sinds 2015 goedkoop onderdak biedt in ruil voor wat werk in het nieuwe plantsoen is weer te huur. Heb je ervaring met tuinieren en ben je minimaal 2 dagen per week beschikbaar voor onderhoud van het plantsoen aan de van Aylvawal en wil je wonen in Holwerd's leukste woning, neem dan contact op met gemeente Dongeradeel via het online formulier op de speciale webpagina aylvawal.dongeradeel.nl!

Van der Borg Klussenbedrijf

http://www.vanderborg-klussenbedrijf.nl/Projecten.html

Google

klussenbedrijf - Google... Van der Borg Klussenb...

Van der Borg Klussenbedrijf

Kwaliteit & Service

Aangesloten bij V...

HOME | BE

Project

Leeggekomen kavel v...
de burens gekocht via...
huizenbank? Wij mak...
uitbreiding voordelig...
snel. Keuze uit 5 vers...
lende gevelbekleding...
De uitbreidingen zijn...
goedgekeurd door hû...
hym, dus geen vertra...

© Van der Borg Klussenbedrijf MMVI
Designed by Templates.com

Home | Bedrijf | Projecten | Diensten | Acties | Nieuws | Contact

Hoe nu verder?

Voor succesvolle gebiedsontwikkeling moet sprake zijn van drie basis-voorwaarden. Voor de krimpopgave geldt dat niet anders.

De eerste basisvoorwaarde is een herkenbare maatschappelijke opgave. Krimp is zo'n opgave, waarbij de herkenbaarheid lokaal en regionaal nog wel sterk zal verschillen. Nadenken over de mogelijke positieve en negatieve effecten zal die herkenbaarheid en daarmee het gevoel van urgentie alleen maar kunnen vergroten.

De tweede basisvoorwaarde is dat sprake is van inspirerende visies. Een probleem kan energie en actie mobiliseren, maar alleen een perspectief kan daar richting aan geven en kan tot daadwerkelijke oplossingen leiden. Een visie motiveert letterlijk. Daarom is het van het grootste belang dat nu verder wordt geïnvesteerd in visievorming en het ontwikkelen van perspectieven. Daar draagt het Ontwerplab Krimp in veel opzichten aan bij. Het is een welkome en noodzakelijke vervolgstap in het lopende krimpdebat, dat nog teveel wordt gedomineerd door de vraag óf er wel een probleem is en hoe krimp eventueel gekeerd kan worden. Daarom is het te hopen dat het Ontwerplab Krimp leidt tot verdere verdieping en navolging.

De derde basisvoorwaarde: herkenbare trekkers. Hier ligt een uitdaging voor gemeenten, provincies en corporaties. Zij zullen bestuurders en ambtenaren nodig hebben die persoonlijk voor de perspectieven willen gaan staan en zich er met 100% in willen gooien. Maar ook is het een uitdaging aan bewoners en maatschappelijke organisaties. Krimp is geen zaak van de overheid alleen. Ook trekkers vanuit bewoners en het maatschappelijk middenveld zullen de komende decennia hun rol kunnen en moeten spelen om de bedreigingen van krimp te beantwoorden en de kansen te benutten.

Bijlage Nota toekomstvisie Lioessens

Als Vereniging van Dorpsbelangen Lioessens willen wij naar aanleiding van uw uitnodiging om op 22 augustus 2008 in café de Bûnte Bok te discussiëren over het ontwerpplan Krimp in Friesland hierbij onze toekomstvisie en onze toekomstplannen in deze nota naar voren brengen. Echter met dien verstande dat de financiële onderbouwing op dit moment nog globaal is. Er zijn nog geen concrete ontwerpplannen en hier is sprake van een zgn. contourennota, die in een later stadium verder zal worden uitgewerkt.

Dorpsbelang wil niet wachten tot ons dorp en de omliggende dorpen verpauperd en vervallen zijn. Op dit moment zijn de eerste tekenen duidelijk zichtbaar in Friesland en ook onze Gemeente Dongeradeel wordt geconfronteerd met deze problematiek.

Daarom komen wij met een plan van aanpak, waarbij wij rekenen op de steun van onze lokale gemeenschap, de Gemeente Dongeradeel, Provincie en landelijke overheid. Met name voor de concretisering en uitwerking van onze plannen rekenen wij op steun van de twee architectenbureaus met jonge architecten die "ideeën zoeken tegen krimp" en die ideeën zullen wij ze leveren.

Huidge situatie

Lioessens werkt thans nauw samen in een verband met vijf dorpen, de zogenaamde dorpencluster Rûnom de Donger, dit zijn Lioessens – Morra, Oosternijkerk, Nes en Paesens-Moddergat, dus we spreken over een groter leefgebied met meer inwoners. In dit samenwerkingsverband kan Lioessens een belangrijke centrumfunctie vervullen en we gaan dan ook in onze plannen uit van deze situatie.

Wij staan voor het behoud van een vitale en leefbare dorpsgemeenschap, zoals Lioessens en de vijf dorpen op dit moment nog zijn. Wij zijn allemaal verantwoordelijk voor de toekomst van een vitaal en leefbaar Lioessens en omgeving, dat zijn we aan onze kinderen verplicht. Wij moeten daar ook als gemeenschap voor willen knokken.

Op dit moment zijn er in Lioessens nog geen grote leegstandproblemen zoals elders. Er staan zo'n 5 à 6 huizen te koop en er is 1 bejaardenwoning niet verhuurd, echter deze situatie kan heel snel veranderen, zeker nu de economie snel aan het verslechteren is. We houden de vinger aan de pols.

De leeftijdsopbouw is redelijk gelijkmatig verdeeld en er zijn voldoende jonge gezinnen. Er is een redelijke bevolkingsaanwas waardoor op termijn het aantal bewoners stabiel zou kunnen blijven, maar dan moet er wel voldoende

de betaalbare woongelegenheden zijn voor de jongeren.

Al met al zijn er geen grote problemen op dit moment, hetgeen niet wil zeggen dat er geen problemen zijn, maar dan spreken we over individuele gevallen.

Algemene informatie over Lioessens

Lioessens heeft een protestant-christelijke lagere school "de skoalle mei de bibel", waarvan de heer Elsinga directeur is. De school maakt geen deel uit van een grote schoolengemeenschap en werkt samen met een andere kleine school. Door een goede leiding en geholpen door goede leerkrachten is hier sprake van kwalitatief goed onderwijs dat aansluit bij onze kleine agrarische dorpsgemeenschap. De school heeft op dit moment 56 leerlingen en door het aantal geboorten en jonge kinderen is de toekomst redelijk gewaarborgd.

In Lioessens wonen voornamelijk gezinnen met één kostwinner en indien de partner ook werkt is dit meestal in deeltijd. Het opleidingsniveau is voornamelijk LBO en MBO en er is nauwelijks werkgelegenheid in Lioessens. T.o.v. het gemiddelde landelijke inkomen per gezin is het inkomen in Lioessens erg laag en mede ook door aangescherpte eisen van banken is de aankoop van een (nieuwbouw) woning moeilijker haalbaar.

De meeste mensen werken in de omgeving in de bouw, wegenbouw, land- en tuinbouw en daaraan verwante verwerking van agrarische producten en verder nog in winkels, horeca, onderwijs etc.. Kortom: er is sprake van een forensendorp.

In de laatste jaren zijn er in Lioessens mensen van buitenaf komen wonen, vaak aangelokt door de voor hun lage prijs van een woning en de rustige woonomgeving. De meeste van deze mensen zijn erg tevreden over hun woon- leefomgeving en zijn hartelijk door de Lioessemers opgenomen. Voor buitenstaanders die de Friese taal willen leren zijn er goede mogelijkheden, maar dat is niet noodzakelijk. Omdat de huizenprijs t.o.v. het landelijk gemiddelde re-

latief laag is zullen er wel mensen van buitenaf bijkomen maar dan moet ons dorp niet verpauperd en onleefbaar zijn. Meestal zijn dit vervroegd uitgetreden of gepensioneerden en dit is ook een belangrijke doelgroep voor ons.

Er zijn ook kleine (startende) zelfstandige ondernemers in de vijf dorpen, meestal zijn dit één- mans bedrijfjes. In de loop der jaren zijn de dorpswinkeltjes verdwenen en doen, dit is een landelijke tendens, de inwoners van Lioessens hun boodschappen in grote supermarkten in de omgeving, bijvoorbeeld Anjum of Oosternijkerk, waarbij Dokkum toch een centrale regio functie heeft door het grote aanbod van winkels en diensten.

Wel zijn er een aantal Lioessemers actief in de zogenaamde kleine dienstverlening, zoals pedicure, kappers - schoonheidsalon aan huis, verkoop van bloemen en groenten in "stalletjes" langs de weg. Aan deze nering bestaat zeker behoefte en voorziet in een kleine bijverdienste. Het vitale centrum van het dorp is café de Bunte Bok dat allerlei activiteiten organiseert die zelfs buiten Lioessens bekendheid genieten. Voor de jongeren tussen de 10 en de 16/17jaar is er weinig te doen, zij moeten zich maar wat op straat vermaken. Voor deze groep is eigenlijk niets in het dorp en dit geldt vooral voor de groep 16 +. Hierop zullen we in onze toekomst- visie nog terugkomen.

De omgeving van Lioessens heeft een grote landschappelijk waarde met ruimte, rust en natuur en de Gemeente zet in op kwalitatief toerisme. Lioessens ligt in een vliegzone van de vliegbasis Leeuwarden, waardoor er regelmatig oefenvluchten worden gehouden, door sommige inwoners als onplezierig ervaren maar een gegeven feit.

In het verleden zijn er plannen geweest om een groot aantal woningen te bouwen ter hoogte van het Mûnehiem. Voor deze huur- en koopwoningen bestond echter nauwelijks belangstelling, omdat deze voor de meeste Lioessemers te duur waren. Er zou dan ook praktisch alleen maar voor buitenstaanders gebouwd worden. Omdat in

de toekomst ook rekening moet worden gehouden met een bevolkingkrimp heeft de woningbouwvereniging besloten deze plannen in "de ijskast" te zetten. In overleg met vertegenwoordigers van dorpsbelangen is er een nieuwe visie op toekomstig beleid tot stand gekomen.

Er zal nu meer accent komen te liggen op het vervangen en slopen van bestaande slechte huizen en het invullen van lelijke gaten, waarbij er ook betaalbare kavels voor zelfbouwende starters beschikbaar zullen komen. Deze woningen zullen wel aan het bestaande bestemmingplan en bouwvoorschriften moeten voldoen en passen in de woonomgeving.

Een goed voorbeeld is de herstructurering van de Kamp, thans gaande, waarbij een aantal slechte woningen uit de 60er jaren vervangen worden door kwalitatief betere huizen, die ook voldoen aan de nieuw milieueisen. Deze plannen zijn ook aanpast aan de bestaande woonomgeving en hebben onze instemming. Het aanzien bij binnenkomst zal daardoor aanmerkelijk aantrekkelijker worden.

Samenwerking

Lioessens werkt thans nauw samen in een verband met vijf dorpen, de zogenaamde dorpencluster Rûnom de Donger, nl. Lioessens – Morra, Oosternijkerk, Nes en Paesens-Moddergat. Toekomstige plannen moeten elkaar niet overlappen maar elkaar aanvullen. Zo streeft Lioessens bijvoorbeeld niet naar een grootschalig industrieterrein omdat er in Oosternijkerk al een goede voorziening is en daaraan geven wij ook alle steun.

Plan van aanpak

Met alle macht moet voorkomen worden dat Lioessens gaat verpauperen en een vergaarbak wordt van sociale probleemgevallen. Niemand zal hier dan willen wonen en zo wordt ons dorp daadwerkelijk een "dood dorp". Wij wijzen hierbij op de problematiek in noord Groningen waar dit proces thans al gaande is. Op dit moment is Lioessens nog een vitale en hechte gemeenschap en dat

willen we proberen zo te behouden. Daarom zullen wij ons met kracht inzetten om leegloop en verpaupering te voorkomen en tegen te gaan, vandaar deze nota.

Vergrijzing en bevolkingskrimp

Ook Lioessens krijgt ook te maken met de vergrijzingsproblematiek en bevolkingskrimp. Grootchalige nieuwbouwplannen zoals bij de oude melkfabriek tussen Lioessens en Morra om aldaar ruim 20 nieuw dure woningen te bouwen moeten geen doorgang vinden en steun krijgen. Dit plan heeft geen draagvlak bij de lokale bevolking en wij steunen het ook niet omdat het niet in het belang van onze dorpen is. Indien dit plan doorgaat, zal er alleen gebouwd worden voor de "rijkere" mensen van buitenaf met alle sociale gevolgen van dien. Wij willen dat er meer accent ligt op het behouden en verbeteren van onze woon- en leefomgeving en op plannen die een draagvlak hebben binnen onze gemeenschap.

Alternatief plan oude melkfabriek

Wij willen met een alternatief multifunctioneel plan komen voor de oude melkfabriek dat aan de wensen van onze dorpsbewoners tegemoet komt en ook een breed draagvlak zal hebben. Uiteraard staat en valt alles met de medewerking van de huidige eigenaar van de melkfabriek. Deze heeft er echter ook belang bij dat er wat met de oude fabriek gebeurt, waarvan de gevel als industrieel monument is aangemerkt en met gemeenschapsgeld is gerestaureerd. Hier ligt ook een mogelijke bijdrage voor de financiering. Mocht de eigenaar niet mee willen werken dan zal opnieuw bekeken moeten worden of er een andere locatie in ons dorp of omgeving is waar een dergelijk project en plan zonder bezwaar gerealiseerd kan worden.

Uitwerking van ons plan zal een uitdaging zijn voor de "jonge architecten" en het kan een voorbeeldfunctie krijgen om de leefbaarheid en het voorzieningenniveau voor bejaarden en bewoners in noord-oost Friesland te verbeteren. Ons plan, in combinatie met "maatwerk", moet voldoen aan de strenge toekomstige milieu-eisen en dat willen

wij combineren met de traditie van ons dorp en streek.

Kortom: het gaat om een multifunctioneel plan voor een zo groot mogelijke doelgroep en NIET om een grootschalig wooncomplex voor senioren of zogenaamde aantrekkelijke woningenbouwprojecten, want daar is in Lioessens en omgeving absoluut geen markt en belangstelling voor.

Ouderenbeleid en wonen

Het is landelijk beleid dat mensen langer in hun woning zullen blijven wonen, deze kunnen o.a. middels subsidies worden aangepast. Door haar achtergrond en traditie is de sociale cohesie in Lioessens en omgeving hecht. Ouderen vinden het prettig om, zoals ze dat vroeger ook deden, met elkaar te blijven optrekken, ook omdat ze vaak een gemeenschappelijk verleden hebben. Voor deze groep zelfstandige ouderen is een ontmoetingsplaats/ ontmoetingsruimte heel belangrijk, hier kan dan een kaartje worden gelegd of even worden gebiljart etc..

Ouderen die niet meer zelfstandig thuis kunnen of willen blijven wonen zouden dan in een aangepaste nieuwbouw multifunctionele woning in ons plan, eventueel met lichte zorg, kunnen blijven doorfunctioneren. Het is ook het landelijk beleid om de mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen. De overheid moet dan ook bereid zijn om bij te dragen in de kosten. Tevens denken wij aan andere woonvormen, zoals een woongroep van bijvoorbeeld Talant of Pleegzorg.

Omdat veel ouderen in Lioessens een grote belangstelling hebben voor tuinieren, vissen en kleine klusjes, het verzorgen van dieren etc. moet er in deze leefgemeenschap daar ook faciliteiten voor zijn. Uiteraard denken wij aan dagopvang voor minder valide bejaarden, die wat meer zorg behoeven, onder begeleiding van een paar gediplomeerde krachten.

Op dit moment zijn ouderen meestal gedwongen om dan maar naar Dokkum of Metslawier te verhuizen, hetgeen

voor betrokkenen een grote emotionele ingreep is. Ons plan en visie op de toekomst zal zeker steun bij onze huidige senioren en toekomstige senioren krijgen.

Verder zien wij in dit plan goede mogelijkheden voor:

Kinderopvang

Omdat Lioessens de landelijke tendens wel zal gaan volgen dat beide ouders gaan werken zal er in Lioessens zeker belangstelling zijn voor een gemeenschappelijke kinderopvang in deze multifunctionele voorziening. In Lioessens is gelukkig sprake van een gezonde bevolkingsopbouw en zijn er redelijk veel jonge gezinnen, dus hier is ook een markt voor.

Jongerenbeleid

Voor de jongere tussen de 10 en 16 jaar is er eigenlijk weinig te doen en zij moeten zich maar wat op straat vermaken. Voor deze groep is eigenlijk niets in het dorp en dit geldt ook de groep 16 plus. Deze groep kan in dit multifunctioneel plan een eigen plaats krijgen, waarbij wij pleiten voor een parttime kracht die toezicht houdt. Bij de gemeente bestaat begrip dat er voor deze groep wat gedaan moet worden, in de begroting is daarvoor geld gereserveerd, dit geld kan dan voor ons project worden gebruikt.

Jonge starters op de woningmarkt

Bij jongeren bestaat behoefte aan betaalbare kavels waarop dan zelf gebouwd kan worden. Echter het aantal beschikbare betaalbare kavels is beperkt. Duidelijke toewijzings-eisen en voorwaarden zullen moeten worden gesteld. De woningbouwvereniging heeft inmiddels ook ingezien dat het niet zinvol is om voor jongeren onbetaalbare woningen te bouwen en toegezegd enkel kavels grond rechtstreeks te willen verkopen.

Doorstroming woningmarkt

Anderzijds komen er in Lioessens woningen vrij wanneer mensen naar een andere plaats willen verhuizen of wan-

neer ouderen doorstromen naar ons multifunctioneel plan "de oude melkfabriek". Deze woningen zijn, gezien het prijsniveau in Lioessens en omgeving, nog redelijk betaalbaar en kunnen dan middels de hernieuwde voorschriften van het nog te herziene bestemmingsplan extra worden vergroot. Een woning wordt dan wel haalbaar omdat de aanschafprijs lager ligt en de verbouwkosten middels zelfwerkzaamheden laag kunnen blijven. Op deze wijze kunnen jongeren dan ook starten op de huizenmarkt met een "eigen woning".

Economische aspecten

In ons plan gaan we ervan uit dat ondernemers en kleine zelfstandigen een groot aandeel in onze lokale economie moeten hebben. Het is gebruikelijk dat bij aanbestedingen/ offerteaanvragen voor relatief grote opdrachten er veelal openbaar of Europees wordt aanbesteed. Bij kleinere opdrachten wordt meestal een beperkt aantal leveranciers of aannemers uitgenodigd om een offerte te doen.

Omdat wij niet naar een grootschalig plan streven, willen wij dat de werkzaamheden door lokale ondernemers en leveranciers worden uitgevoerd en/of verricht. Het geld moet dus zoveel mogelijk weer terug in de lokale economie worden teruggepompt.

Startende ondernemers

De trend is dat er steeds meer jongeren als kleine zelfstandige gaan beginnen. Voor deze groep denken we aan betaalbare opslag- en werkruimte. De samenleving heeft een belang bij het helpen van startende ondernemers en daarvoor zijn ook fiscale regelingen. Indien er geen mogelijkheid voor hen is op het industrieterrein van Oosternijkerk zou bekeken kunnen worden of er kleinschalige bedrijfsruimten ingepast kunnen worden. Ook kan naar andere mogelijkheden in het dorp worden gezocht.

Verder valt er ook nog te denken aan kleinschalige winkelruimten voor lokale producten en diensten in dit multifunctionele complex. De Lioessemers kennende, denken

wij dat er voldoende ideeën zijn.

Financiering

Wij zien voor dit plan, mede ook omdat dit grotendeels een sociale voorziening is, goede mogelijkheden voor een gezonde financiering. Met het langer laten wonen in de eigen woning kan de overheid aanmerkelijk besparen op de ouderenzorg. Uiteraard hangt aan onze plannen een prijskaartje, maar dat is aanmerkelijk lager dan wanneer ouderen in verzorginghuizen gaan wonen.

De woningstichting, die een belangrijke sociale functie in de maatschappij vervult, kan ook een heel belangrijke bijdrage leveren. Zo bezit de woningstichting een aantal oude bejaarden- woningen die eigenlijk niet meer aan de eisen van de toekomst voldoen. Deze woningen zouden dan gesloopt kunnen worden en vervangen door huizen die duurzaam en energie- neutraal zijn en aan de laatste milieu-eisen voldoen. Met de sloop van deze kwalitatief mindere huizen zou ook het aanzien van het dorp weer verbeterd kunnen worden. In ons plan is ook plaats voor een aantal multifunctionele woningen die ook geschikt en aangepast zijn voor bejaarden.

Omdat wij inzetten op een project dat aan strenge milieunormen moet voldoen en dit een innovatief en pilot-project is, zijn hier zeker ook financiële bijdragen te verwachten.

Verder kan nog bekeken worden of er nog plaats is om een aantal woningen in te plannen, waarvan een aantal duurdere, waardoor ons plan meer het karakter van woon- en leefgemeenschap krijgt. De opbrengst uit de grondverkoop kan dan bijdragen in de algemene financiering van dit plan.

Omdat de Noardeasthoeke een achterstandsgebied is en daarvoor in Europa subsidies beschikbaar zijn, moet bekeken worden in hoeverre er uit deze richting geld voor dit project kan komen.

Toerisme

De Gemeente Dongeradeel zet hoog in op kwalitatief en duurzaam toerisme in de Noardeasthoeke en Esonstad is daar een heel goed voorbeeld van. De Gemeente stimuleert het aanleggen van fietspaden en de aantrekkelijkheid van de dorpen speelt daarin een belangrijke rol.

Bij het recente bezoek op 18 september jl. van de Commissaris van de Koningin aan Esonstad kreeg de heer Jorritsma een rondleiding van parkmanager Jan ten Hoor. Het gezelschap wisselde "aansluitend van gedachten over de motor die het toerisme kan zijn voor Noordoost- Friesland".

Verpauperde dorpen met leegstand in de Noardeasthoeke zijn zeker geen aanbeveling voor de toerist van de toekomst. Wij verwachten dan ook uit deze hoek grote steun voor onze plannen.

Nog andere belangrijke zaken

De bewoners van Lioessens kunnen een belangrijke eigen bijdrage leveren door het aanzien van het dorp te verbeteren. Gelukkig zien we dat er veel Lioessemers zijn die hun voortuin mooi opknappen en dat er ook veel wordt gedaan aan onderhoud en verfraaien van huizen, dat stemt hoopvol. Dit zijn vaak zaken die niet veel kosten, een likje verf of een bloembak kost niet veel geld.

Verpaupering begint ook bij achterstallig onderhoud. Eigenaren van de huizen met achterstallig onderhoud moeten erop aangesproken kunnen worden en dat zou beleid moeten worden. Het opruimen van een tuin of iets dergelijks hoeft echt niet een vermogen te kosten. Verpaupering is het begin van het einde want mensen willen niet in een verpauperde omgeving wonen!

In Morra en Lioessens worden veel activiteiten gezamenlijk ondernomen en traditionele activiteiten zoals kaatsen, ringrijden, Advendo, de toneelvereniging etc., alsmede initiatieven van kunstenaars verdienen onze steun.

Er is nauwelijks straatverlichting tussen beide dorpen. Wat meer straatverlichting tussen Lioessens en Morra geeft 's avonds het gevoel dat er sprake is van een eenheid en is ook van belang voor de openbare veiligheid.

Hoe verder

Wij zien voor dit plan, mede ook omdat dit een sociale voorziening is, goede mogelijkheden voor een gezonde financiering. De woningstichting, die een belangrijke sociale functie in de Gemeente Dongeradeel vervult, kan hieraan een heel belangrijke bijdrage leveren.

Uiteraard is de medewerking vereist van de eigenaar van de oude melkfabriek, deze heeft nl. ook plannen voor ruim 20 luxe woningen, waarvoor echter nu en zeker in de toekomst, geen draagvlak bestaat. Wij beseffen terdege dat zijn medewerking cruciaal is, maar een goed plan is ook in zijn belang. Wij hopen dan ook op de medewerking van de eigenaar, maar kijken ook naar alternatieve locaties in Lioessens om onze plannen te realiseren.

Voor onze plannen vragen wij serieuze aandacht van het Gemeentebestuur van Dongeradeel en zijn bereid om met alle betrokken partijen in overleg te treden. Omdat de uitwerking van deze plannen een tijdrovende klus is voor het bestuur van Dorpsbelang, willen wij in samenwerking met een zgn. taskforce, waarin uit ieder dorp een vertegenwoordiger met ervaring en contacten in de samenleving zitting heeft, onze toekomstplannen verder gestalte geven.

In Friesland is een proces gaande naar steeds grotere gemeenten, wij denken aan een mogelijke fusie tussen Dongeradeel en Dantumadeel. De kleine dorpen in de "noardeasthoeke" dreigen in dit proces "doodgedrukt" te worden. Daarom streven wij als tegenwicht naar nog meer samenwerking tussen de kleine dorpen met een paar honderd inwoners. Wij zien ons plan als een voorbeeld voor de leefbaarheid in alle kleine dorpen in Friesland.

Tot slot

Ons plan is een uitdaging aan de "jonge architecten" en een mogelijkheid om een cluster van vijf dorpen in de "NOARDEASTHOEKE" leefbaar te houden, waarmee een antwoord wordt gegeven op "Krimp" en verpaupering.

"It giet oan".

Vereniging van Dorpsbelangen

Lioessens, 3 oktober 2008

Bijlage Rondetafelgesprek Holwerd

10 november 2008

Deelnemers Holwerd: Frans Fennema, Sara Hofman, Renze van Slooten, Eibert Boonstra, Henk de Vries, Klaas Vrieswijk, Sjoerd Hofman

Deelnemers ontwerpteam Krimplab: Johan Sijtsma (Johan Sijtsma architecten), Arjen Brouwer (Bureau PAU, verslag)

Ontwerplab Krimp is een initiatief van de Bond Nederlandse Architecten (BNA) in samenwerking met een aantal andere organisaties. Doel van het ontwerplab is het nadenken over 'krimp als kans' om inspirerende ontwerpstrategieën te ontwikkelen voor gebieden die te maken hebben/krijgen met krimp. BNA zoomt hierbij in op drie regio's: Parkstad Limburg, Zeeland en Noord-Friesland. Voor het Ontwerplab Noord-Friesland zijn twee ontwerpteams opgericht. Eén team richt zich op de gemeente Franekeradeel, één team op Dongeradeel. Sijsma en Brouwer maken deel uit van het in totaal negenkoppige ontwerpteam Dongeradeel. Het team werkt op vrijwillige basis aan ontwerpstrategieën voor de dorpen Lioessens en Holwerd; twee prachtige dorpen in de gemeente waar zo veel meer zou moeten kunnen dan we nu zien. Doel van dit rondtafelgesprek is om de specifieke situatie in Holwerd en de kansen en bedreigingen voor het dorp samen met inwoners van het dorp in beeld te krijgen. Het gesprek vond plaats op maandagavond 10 november 2008 in Café De Steeg te Holwerd.

De Holwerders herkennen het verschijnsel krimp wel in hun dorp. De bevolking loopt terug en dit zal naar verwachting wel doorzetten. De enige aanleiding voor een trendbreuk zou kunnen zijn dat Holwerd betekenis gaat krijgen als een forensendorp voor Leeuwarden, zoals eerst Stiens (op ca 7 km van Leeuwarden) en later Hallum (15 km) deze functie zijn gaan vervullen. De opgave voor Holwerd is vooral om krimp te ondervangen. Het karakter van het dorp mag er niet onder lijden. Ook het voorzieningenniveau moet op peil blijven. Misschien kan Holwerd een trendsettend dorp worden in de omgang met krimp. De Holwerders vinden het opvallend dat hun dorp de laatste tijd zo in de belangstelling staat bij de plannenmakers. Zelf heeft het plaatselijke dorpsbelang de handschoen opgepakt om in het kader van het provinciale project 'Fryske Fiersichten' (Friese vergezichten) plannen aan te voeren voor de toekomst van Holwerd. Dit initiatief is uitgegroeid tot het project 'Holwerder Fiersichten' in samenwerking met de gemeente en de Dienst Landelijk Gebied die al wa-

ren gestart met een integrale gebiedsontwikkeling 'Nije Maaie' in Dongeradeel. De provincie heeft €60.000 toegezegd voor het uitwerken van de 'Holwerder Fiersichten'. Met dit budget worden nu verschillende werkgroepen opgericht. Daarbij wordt overleg gepleegd met verschillende partijen in het gebied zoals It Fryske Gea en Wetterskip Fryslân.

Het kleigebied heeft een imagoprobleem. Grosso modo wonen mensen liever in de vriendelijker aandoende Friese Wouden. De jongste zoon van Vrieswijk werkt in Drachten en heeft een vriendin in de Friese Wouden. Hij is daar nu gaan samenwonen en niet in Holwerd. Hij vindt daar meer voorzieningen, het ligt minder 'uit de buurt' en de omgeving is aangenamer. Kunstenaar De Vries heeft echter de omgekeerde route gevolgd. Hij woonde in Lippenhuizen (vlakbij Beetsterzwaag), maar zocht meer puurheid en rauwheid. Die heeft hij gevonden in Holwerd. Hij woont hier naar volle tevredenheid. De Holwerders zijn trots op hun dorp, het landschap waar ze in wonen en het eigenzinnig volkje wat er woont. Misschien moet er wat gedaan worden aan het imago, maar de puurheid mag zeker niet verdwijnen. Geen vertrutting met bijv. nieuwe bosjes in het landschap. Wie bomen wil, gaat maar naar de Friese Wouden.

Bijzonder aan de situatie in Holwerd t.o.v. andere 'krimpende' dorpen in Noord-Friesland is de interne verdeeldheid binnen het dorp ('christenen' vs. 'openbaren'). Vanavond zitten we overigens probleemloos met alle 'geledingen' van het dorp aan tafel. Buitenstaanders (ook import) merken niks van de verdeeldheid. Het is de vraag of verandering van deze situatie ook dé oplossing voor Holwerd is. Onder het mom van 'gezonde concurrentie houdt ons scherp' zou het ook zijn voordelen kunnen hebben voor het dorp.

Eén van de krimpverschijnselen die in Holwerd ook te merken is, is de braindrain. Goed opgeleide mensen trekken weg. Er zijn weinig mensen met kader; weinig men-

sen met netwerkcontacten. De Holwerder bevolking laat zich soms te makkelijk overbluffen. Een huisarts had het plan opgepakt om windmolens te bouwen. Het gros van de bevolking is hier niet blij mee, maar krijgt het plan niet gestopt.

Holwerd heeft het in de gemeente Dongeradeel lastig om op te boksen tegen het grote Dokkum. Holwerd wordt vaak vergeten bij gemeentelijke investeringen. Het zwembad ging naar Dokkum, niet naar Holwerd. Er is enorm geïnvesteerd in de Dokkumer passantenhaven, terwijl de Holwerder in vervallen toestand raakte. Door dreigementen vanuit het dorp (een ketting over de Dokkumer Ee, baggerslib uit het haventje op het marktplein van Dokkum) is de gemeente bijgesprongen. Nu is met veel zelfwerkzaamheid van de Holwerder bevolking een passantenhaven, maar de Holwerdervaart is veel te gering uitgediept. Mond op mond reclame onder de vaartoeristen zorgt ervoor dat de Holwerdervaart wordt gemeden.

Positieve ontwikkelingen in Dokkum kunnen ook gunstig zijn voor Holwerd, maar het overleg met Dokkum blijkt ontzettend lastig. In die lijn mijmeren sommigen of Holwerd er bij een gemeentelijke herindeling niet beter vanaf zou zijn als het bij Ferwerderadeel gevoegd werd. Hier liggen min of meer gelijkwaardige dorpen (o.a. Ferwerd, Marrum, Hallum) met een vergelijkbare situatie als Holwerd.

Een ander krimpverschijnsel is de verpaupering die hier en daar in Holwerd begint op te steken. Een doorn in het oog is het industrieterrein waar een aantal kavels al jaren braak liggen. De interesse is zeer mager. Op een gegeven moment was een lokale ondernemer geïnteresseerd om hier te vestigen. Hij wilde een groter bedrijfspand plus bedrijfswoning. De bedrijfswoning kon echter niet doorgaan i.v.m. een milieuhindercirkel van een windmolen. De plannen zijn toen niet doorgegaan. De windmolen maakt de populaire combi wonen+werken hier dus feitelijk onmogelijk. Hier is van tevoren nooit over nagedacht. Mis-

schien moet het ding maar eens weg. Ook de Beijertstraat wordt genoemd als een probleemlocatie. Deze straat met goedkope huurwoningen heeft van de corporatie een functie gekregen als "dumpplaats" van problematische huishoudens uit de regio, maar ook van elders uit het land. Qua politiepatrouilles is het de drukste straat van Dongeradeel. In de Beijertstraat zijn de woningen nog van een goede kwaliteit. Sloop is hier niet aan de orde. De historische dorpskern heeft hier en daar ook te maken met verpaupering. Probleem is dat hier veel grondeigenaren zitten. Sommigen onderhouden hun kavel goed, anderen laten het verpauperen.

Recentelijk heeft de corporatie een grote herstructurering doorgevoerd in de dorpskern. Circa 80 woningen uit het goedkopere huursegment (tot €300 p.m.) zijn daarbij gesloopt. Reden van de sloop was niet de verpauperde toestand van de buurt, maar het feit dat de woningen waren afgeschreven. Bij het begin van de herstructurering was de belofte van de corporatie dat er voor iedere gesloopte woning een woning teruggebouwd zou worden. Een enquête van de corporatie wees uit dat er vooral behoefte was aan seniorenwoningen. Deze zijn er niet gekomen. In de gesloopte woningen woonden veel geboren en getogen Holwerders, m.n. senioren. Niemand uit de gesloopte woningen is na de herstructurering teruggekeerd. Veel Holwerders zijn vertrokken naar Dokkum en peinen er niet over ooit nog terug te keren. De ouders van Boonstra waren toe aan een seniorenwoning. Deze was in Holwerd niet te vinden. Nu hebben ze maar een koopwoning in het herstructureringsplan gekocht. Veel te groot met een veel te grote tuin.

De middenstrand vertrekt uit het dorp. In de afgelopen 16 jaar is er gemiddeld steeds één winkelbedrijf uit het dorp vertrokken. De panden uit de oude winkelstraat blijven leeg. Ze zijn moeilijk te verkopen als woonruimte. Het zijn grote bouwvolumes met verder nauwelijks een erf. Een zoon van Vrieswijk is een schildersbedrijf begonnen en koos in plaats van een pand in het dorp voor een ruime

woning op een ruime kavel aan de rand van Holwerd. Een schilderswinkel heeft hij daar niet aan gekoppeld. Mensen kunnen wel bestellingen bij hem doen.

Toch is Holwerd qua voorzieningen nog steeds een compleet dorp. Holwerd beschikt over een eigen supermarkt (recentelijk verhuisd naar een nieuw pand), sportaccommodaties (overdekt en buiten) en medische voorzieningen (huisarts, tandarts, fysio). Om dit zo te houden vraagt wel steeds meer inspanning. De sporthal dreigde op een gegeven moment te worden gesloten in verband met achterstallig onderhoud. De Holwerders hebben de sporthal toen zelf opgeknapt ('zelfwerkzaamheid') en de hal is gebleven. Idee van o.a. het dorpsbelang om tot een meer structurele oplossing te komen – ook in combinatie met andere voorzieningen die dreigen te verdwijnen – is om bij de sporthal een nieuw multifunctioneel centrum (MFC) te bouwen. Over dit MFC lopen de gemoederen in Holwerd hoog op. Het MFC zou wel eens de doodsteek kunnen zijn voor minimaal 2 van de 3 horecabedrijven in het dorp. Ook het nieuw bouwen van een groot pand op een plek aan de buitenkant van het dorp, terwijl er in het dorpscentrum zoveel gebouwen zijn die vragen om nieuwe invullingen (o.a. de kerk) leidt tot onbegrip. Met name de overheid smooit deze negatieve geluiden tot nu toe en lijkt door te willen stomen.

Ook Van Slooten merkt de bevolkingsdaling in de omzet van zijn café. Deze loopt terug. Hotel het Ameland Veerhuis heeft 's zomers gasten, maar is 's winters noodgedwongen dicht. De kamers beschikken niet over verwarming en geld om dit gemis te verhelpen is er niet. De eigenaar denkt erover het bij het hotel horende café overdag te gaan sluiten en een reguliere baan te gaan zoeken om zijn inkomen aan te vullen.

In hotel De Klok zitten wel altijd gasten. In de zomer gaat het dan om toeristen (o.a. wandlopers), 's winters meer om werkvolk. Mensen die in het noordelijk kustgebied moeten zijn voor bijv. de Hallumer fabrieken, de boorlocaties op

het Wad of zelfs in Delfzijl. Qua hotelaccommodaties in het noordelijk kustgebied is de spoeling zeer dun.

Sinds kort is er een nieuwe toeristische accommodatie in Holwerd gekomen: De Stelpshoeve. Het gaat hier om een boerderij aan de rand van Holwerd die eerder (volgens ingewijden met zwart geld) was verbouwd tot bedrijfspand en nu dienst doet als groepsaccommodatie/fastfoodrestaurant. Het is enkele jaren geleden als zodanig ingericht door een Rotterdamse horecaondernemer, die veel ervaring had opgedaan met kusttoerisme aan de Schelde en jaren een hotel runde in Gasselternijveen. In verband met ziekte in de familie kreeg hij de behoefte het wat rustiger aan te doen en is hij met zijn familie naar Holwerd verhuisd. De lokale Rabobankdirecteur had hem dit nog afgeraden i.v.m. het slechte imago van Holwerd. De man speelt nu een zeer positieve rol in het dorp. Hij zwengelt allerlei initiatieven aan, zoals het verzorgen van een boodschapservice. Hij probeert uit het vaarwater van de bestaande horecabedrijven te blijven. Wanneer groepen catering willen, koopt hij dat in bij de plaatselijke cafés.

Ook met de Holwerder camping gaat het de laatste jaren goed. Deze stond in de jaren '90 op het punt te worden opgeheven. Een door Holwerders opgerichte stichting heeft de camping toen overgenomen. Vorig jaar is de camping overgenomen door een particulier. Hij wilde op parttime basis inkomsten verwerven met de camping, maar heeft ondertussen zijn andere baan al opgezegd. Er wordt zelfs al nagedacht hoe de camping op termijn uitgebreid kan worden.

De gunstige ontwikkelingen met de camping ziet Van Slooten niet terug in de inkomsten van zijn café. Het lijkt erop dat Holwerd een type toeristen trekt dat geen geld in het dorp uitgeeft. Men neemt boodschappen mee van huis of uit de supermarkt en blijft lekker op de camping.

Als toekomstperspectief hebben de Holwerders hun hoop toch vooral gevestigd op de recreatie. Andere mogelijkhe-

den lijken ook niet voor handen. "Wat moatte je oars?" Vooral de potenties van het Wad worden onderkend. Wat in Pieterburen kan, moet in Holwerd ook kunnen. Het doortrekken van de nu doodlopende Holwerdervaart naar de Waddenzee is dan een idee dat vaak de revue passeert. Dit lijkt na verschillende studies echter nauwelijks haalbaar. Holwerd ligt op een hoge kwelderwal die 14 meter hoger ligt dan de vaargeul naar Ameland. Een realistischer idee om de Holwerdervaart meer betekenis te geven zou wellicht het doortrekken van de vaart tot de dijk kunnen zijn om van daaruit aan te sluiten op andere dorpsvaarten (bijv. Hallumervaart, Finkumervaart). Echte Waddenzeeliefhebbers zouden zich bij de dijk misschien nog via een soort moderne 'overtoom'-constructie kunnen laten overzetten. Het waterschap heeft een nieuwe spui-gemaal op de Waddenzee nodig. Wellicht dat hier combinatiemogelijkheden liggen met het doortrekken van de Holwerdervaart?

Bij het verder benutten van de mogelijkheden van het Wad wordt veel naar de pier gekeken. Buitenstaanders snappen niet dat Holwerd niet meer met de pier doet. Er zijn in het verleden wel plannen geweest, bijv. voor een bamboerdorp op de pier. Dit soort plannen is echter nog nooit van de grond gekomen, mede bij gebrek aan investeerders, maar ook door een aantal complicerende factoren. De pier is eigendom van Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat staat niet open voor nevenactiviteiten op de pier. De gemeente had enige tijd geleden de mogelijkheid de pier te kopen voor een minimaal bedrag. Dit is niet doorgegaan i.v.m. de erbarmelijke onderhoudssituatie waarmee de gemeente dan opgescheept zou worden. Er staat zelfs geen vuilnisbak op de pier voor de jongeren die daar willen zwemmen. Het restaurant op de pier is van Wagenborg, de rederij van het veer naar Ameland. Deze heeft er vooral belang bij dat er geconsumeerd wordt op de veerpont. De kwaliteit van het restaurant op de pier lijdt daar onder. Hetzelfde geldt voor parkeergelegenheid. De betaalde parkeergarage op de pier is van Wagenborg. Het is in hun belang dat deze garage wordt gebruikt. Vakken voor gratis kort parkeren passen

daar niet bij. Boonstra heeft al eens na zitten denken hoe initiatieven op het toeristische verlanglijstje van Holwerd – zoals een visrestaurant, een allweathervoorziening, een schakelfunctie tussen veerhaven en Holwerd – een plek los van de pier kunnen krijgen. Hij kwam toen op de dijkskomlocatie, de plek waar de weg van Holwerd naar het Ameland veer de zeedijk doorsnijdt. Hier, op grond die nu van het Wetterskip is, zou een visrestaurant gecombineerd met bijv. een landaanwinningsmuseum of natuurmuseum gebouwd kunnen worden. Door de basis van het gebouw op de nieuwe deltagoogte te leggen, hebben bezoekers een prachtig uitzicht over zowel het Wad als het dorpsgebied van Holwerd. Je krijgt zo een prachtlocatie op de route naar Ameland met uitstraling naar Holwerd.

Enthousiasme onder de Holwerders is er ook voor het wandelnetwerk dat Ecolane in samenwerking met boeren realiseert door de landerijen in Noord-Friesland. Hetzelfde geldt voor het toeristische promotiemapje dat Ferwerderadeel en Dongeradeel gezamenlijk hebben samengesteld. De eigenaar van de Holwerder camping zei te merken dat mensen die dit mapje krijgen vaak langer blijven dan eerst gepland.

Er zijn ideeën te over in Holwerd. Dorpsbelang en de plaatselijke Stichting Recreatie & Toerisme hebben een aantal van deze ideeën vastgelegd in een 'Dorpsvisie Recreatie en Toersime Holwerd'. Het ontwerpteam Dongeradeel zal kijken hoe deze ideeën meegenomen kunnen worden in de krimpstrategie voor Holwerd. De krimpstrategieën van het ontwerpteam Dongeradeel zullen op vrijdag 21 november a.s. samen met de strategieën van het ontwerpteam Franekeradeel gepresenteerd en bediscussieerd worden op de slotbijeenkomst van het Ontwerplab Krimp Noord-Friesland. Het hoofdprogramma duurt van 12.30 tot 17.00u en vindt plaats in Dorpscentrum Ons Huis, Beuckelaerstraat 2 in Sint Annaparochie. Alle deelnemers aan het rondetafelgesprek worden bedankt voor hun openhartige inbreng en zijn bij deze uitgenodigd deze slotbijeenkomst bij te wonen.

Colofon

Krimp biedt ruimte is het resultaat van het ontwerplab Krimp, Friesland.
Uitgevoerd door:

One Architecture
Bart Aptroot
Lionel Eid (lay-out)

Nienhuis landschapsarchitectuur
Arjan Nienhuis

19 het atelier architecten
Amarens Reitsma

Bureau Ritsema
Annet Ritsema

Johan Sijtsma architectenteam
Johan Sijtsma

Sacon
Ulrike Weis ten Elsen

Bureau PAU
Jan Kleine, Roos Galjaard en Arjen Brouwer
(tekst en redactie)

Groningen / Amsterdam 2009

Alle 'advertenties' in dit boek zijn (vooralsnog) fictief
maar misschien in de toekomst ooit eens waarheid.

Ontwerplab krimp is een initiatief van BNA en studiestichtingen Stagg, Staro en Stawon en wordt georganiseerd in samenwerking met Aedes vereniging van woningcorporaties en KEI kenniscentrum stedelijke vernieuwing. Doel van het ontwerplab is nadenken over 'krimp als kans', inspirerende ontwerpstrategieën te ontwikkelen voor gebieden die te maken hebben met krimp. Twee ontwerpteams hebben gewerkt aan de ontwikkeling van ontwerpstrategieën voor de dorpen in het Friese Kleigebied, daarbij uitgaande van krimp, vergrijzing en ontgroening. De vraag was om perspectiefrijke ontwerpstrategieën te ontwikkelen en daarbij aandacht te besteden aan het woningaanbod, de woonomgeving en het omringende landschap en de organisatie en accommodatie van onderwijs, welzijn, zorg en werkgelegenheid. Een 5-tal architecten en een landschapsarchitect vormden het ontwerpteam Dongeradeel en hebben onder leiding van Jan Kleine van Bureau PAU voor deze gemeente ontwerpstrategieën ontwikkeld en hebben daarbij ingezoomd op de dorpen Holwerd en Liessens in Dongeradeel.